GENERALINIO ADVOKATO
MICHAL BOBEK IŠVADA,
pateikta 2021 m. spalio 6 d.[1]

Byla C-348/20 P

Nord Stream 2 AG
prieš
Europos Parlamentą

Europos Sąjungos Tarybą

„Apeliacinis skundas – Energetika – Gamtinių dujų vidaus rinka – Direktyva (ES) 2019/692 – Direktyvos 2009/73/EB taikymas dujotiekiams į trečiąsias šalis arba iš jų – SESV 263 straipsnio ketvirta pastraipa – Asmens teisė pareikšti ieškinį – Tiesioginė sąsaja – Konkreti sąsaja – Įrodymų pateikimo ES teismuose taisyklės – ES institucijų vidaus dokumentų priimtinumas“

I. Įvadas

1. *Nord Stream 2 AG* (toliau – apeliantė) ginčija Bendrojo Teismo nutartį[2], kurioje jos ieškinys, pareikštas pagal SESV 263 straipsnį prašant panaikinti 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą (ES) 2019/692, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių (toliau – ginčijama priemonė)[3], buvo atmestas kaip nepriimtinas. Ginčijama priemone siekiama užtikrinti, kad dvi ar daugiau valstybių narių jungiančioms dujų perdavimo linijoms taikomos taisyklės taip pat būtų taikomos Europos Sąjungoje esančioms dujų perdavimo linijoms į trečiąsias valstybes ir iš jų[4]. Toje nutartyje Bendrasis Teismas taip pat nurodė iš bylos medžiagos išimti tam tikrus dokumentus, kuriuos apeliantė pateikė vykstant procesui.

2. Šiame apeliaciniame skunde keliami du svarbūs ir skirtingi procesinio pobūdžio klausimai. Pirma, ar direktyva gali būti *tiesiogiai susijusi su* asmeniu, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnį? Antra, kuo reikia vadovautis vertinant rašytinių *įrodymų*, kuriuos šalys pateikė ES teismuose nagrinėjamoje byloje, priimtinumą, ypač kai kalbama apie ES institucijų vidaus dokumentų priimtinumą?

1 Originalo kalba: anglų.

2 2020 m. gegužės 20 d. Nutartis *Nord Stream 2 / Parlamentas ir Taryba* (T-526/19, EU:T:2020:210) (toliau – skundžiama nutartis).

3 OL L 117, 2019, p. 1.

4 Visų pirma žr. ginčijamos priemonės 3 konstatuojamąją dalį.

II. Faktinės ir teisinės aplinkybės

3. Šios bylos faktines aplinkybes ir teisinį pagrindą galima apibendrinti taip, kaip nurodyta toliau.

4. Kaip matyti iš 2009 m. liepos 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/73/EB dėl gamtinių dujų vidaus rinkos bendrųjų taisyklių, panaikinančios Direktyvą 2003/55/EB (toliau – Dujų direktyva)[5], 1 straipsnio, šioje direktyvoje nustatytos bendrosios gamtinių dujų perdavimo, skirstymo, tiekimo ir laikymo taisyklės. Joje įtvirtintos taisyklės, susijusios su gamtinių dujų sektoriaus organizavimu ir funkcionavimu, patekimu į rinką, kriterijais ir tvarka, pagal kurią suteikiami leidimai perduoti, skirstyti, tiekti ir laikyti gamtines dujas, taip pat eksploatuoti sistemas.

5. Siekiant pašalinti bet kokį interesų konfliktą tarp gamintojų, tiekėjų ir perdavimo sistemos operatorių, skatinti būtinas investicijas, taip pat užtikrinti naujų rinkos dalyvių patekimą į rinką taikant skaidrią ir veiksmingą reguliavimo sistemą, Dujų direktyvoje numatytas tinklo veiklos atskyrimas nuo gamybos ir tiekimo veiklos[6]. Visų pirma šios direktyvos 9 straipsnyje nustatyta prievolė atskirti perdavimo sistemas ir perdavimo sistemos operatorius[7]. Be to, Dujų direktyvoje taip pat numatyta sukurti nediskriminacinę trečiųjų asmenų prieigos prie dujų perdavimo ir paskirstymo sistemų tvarką remiantis paskelbtais tarifais (32 straipsnis), kurią turi patvirtinti nacionalinės reguliavimo institucijos (41 straipsnis).

6. Pagal Dujų direktyvos 36 straipsnį naujai stambiai dujų infrastruktūrai, įskaitant jungiamuosius vamzdynus, tam tikromis sąlygomis konkrečiu laikotarpiu gali būti leidžiama netaikyti kai kurių šioje direktyvoje nustatytų pareigų. Siekiant pasinaudoti šia išimtimi, būtina, *inter alia*, įrodyti, kad investicijos skatins konkurenciją dujų tiekimo srityje, padidins tiekimo saugumą ir kad su investicijomis susijęs rizikos lygis bus toks, kad nesuteikus išimties investicija būtų negalima.

7. Apeliantė yra pagal Šveicarijos teisę įsteigta bendrovė, kurios vienintelė akcininkė yra Rusijos akcinė bendrovė *Gazprom*. Ji yra atsakinga už dujotiekio *Nord Stream 2* planavimą, statybą ir eksploatavimą. Šio dujotiekio statyba pradėta 2018 m., o apeliacinio skundo šioje byloje pateikimo dieną statybos darbai nebuvo baigti. Kaip ir *Nord Stream* dujotiekis (dabar visuotinai žinomas kaip *Nord Stream 1*), kurio statyba buvo baigta 2012 m., *Nord Stream 2* dujotiekis sudarytas iš dviejų perdavimo linijų, skirtų dujų srautui tarp Vyborgo (Rusija) ir Lubmino (Vokietija) užtikrinti.

8. 2019 m. balandžio 17 d. Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba, atsižvelgdami į 2017 m. lapkričio 8 d. Europos Komisijos pasiūlymą, priėmė ginčijamą priemonę.

9. Ginčijamos priemonės 3 konstatuojamojoje dalyje numatyta, kad šia direktyva siekiama šalinti gamtinių dujų vidaus rinkos sukūrimo kliūtis, kurios iki šiol kilo dėl to, kad Europos Sąjungos rinkos taisyklės nebuvo taikomos dujų perdavimo linijoms į trečiąsias valstybes ir iš jų.

5 OL L 211, 2009, p. 94.

6 Žr. visų pirma Dujų direktyvos 6–9 konstatuojamąsias dalis.

7 Tinklo pramonės srityje sąvoka „atskyrimas“ vartojama nurodant veiklos, kuriai gali būti taikomos konkurencijos taisyklės (pvz., susijusios su gamyba ir tiekimu), atskyrimą nuo veiklos, kai konkurencija negalima arba neleidžiama (pvz., vežimas). Atskyrimo tikslas yra neleisti perdavimo sistemos tinklų operatoriams pasinaudoti savo pačių tiekimo veikla taip, kad nepriklausomi tiekėjai atsidurtų nepalankioje padėtyje.

10. Šiuo atžvilgiu Dujų direktyvos 2 straipsnio 17 dalyje, iš dalies pakeistoje ginčijama priemone, nustatyta, kad sąvoka „jungiamasis vamzdynas“ apima ne tik „[bet kurią] valstybių narių sieną kertan[čią] arba per ją nutiest[ą] perdavimo linij[ą], kurios paskirtis – sujungti tų valstybių narių nacionalines perdavimo sistemas“, bet ir „[bet kurią] perdavimo linij[ą] tarp valstybės narės ir trečiosios šalies iki valstybių narių teritorijos arba tos valstybės narės teritorinės jūros“.

11. Pagal Dujų direktyvos 49a straipsnio 1 dalį, įterptą ginčijama priemone, dėl dujų perdavimo linijų tarp valstybės narės ir trečiosios šalies, užbaigtų anksčiau nei 2019 m. gegužės 23 d., valstybė narė, kurioje yra pirmas tokios perdavimo linijos sujungimo su valstybės narės tinklu taškas, tam tikromis sąlygomis gali nuspręsti nukrypti nuo kai kurių Dujų direktyvos nuostatų dėl savo teritorijoje ir teritorinėje jūroje esančių dujų perdavimo linijos atkarpų. Tokios rūšies nukrypti leidžiančios nuostatos galioja ne ilgiau nei 20 metų, tačiau jų galiojimo terminą galima pratęsti.

12. Dėl Dujų direktyvos pakeitimų, padarytų ginčijama priemone, įgyvendinimo pažymėtina, kad pagal ginčijamos priemonės 2 straipsnį reikalaujama, kad valstybės narės, išskyrus kai kurias išimtis, iki 2020 m. vasario 24 d. priimtų įstatymus, reglamentus ir administracines nuostatas, kurios yra būtinos tam, kad būtų laikomasi tos direktyvos, „nedarant poveikio visoms nukrypti leidžiančioms nuostatoms pagal [Dujų direktyvos] 49a straipsnį“.

III. Procesas Bendrajame Teisme ir skundžiama nutartis

13. 2019 m. liepos 26 d. apeliantė pareiškė ieškinį pagal SESV 263 straipsnį Bendrajame Teisme, prašydama panaikinti ginčijamą priemonę.

14. Savo ieškinyje apeliantė teigė, kad ginčijamoje priemonėje nurodyti tikslai, t. y. išplėsti Dujų direktyvos nuostatų taikymą jūros dugnu nutiestiems importo dujotiekiams siekiant pagerinti vidaus rinkos veikimą, kartu sudarant sąlygas taikyti nukrypti leidžiančias nuostatas, kad būtų apsaugotos dabartinės investicijos, iš tiesų nėra ginčijamos priemonės dalykas. Pasak apeliantės, ginčijama priemonė buvo priimta siekiant atgrasyti nuo *Nord Stream 2* dujotiekio eksploatavimo ir sudaryti tam nepalankias sąlygas. Todėl, apeliantės manymu, ta priemonė savo teisėtumą prarado dėl nediskriminavimo, proporcingumo ir teisinio saugumo principų pažeidimo, esminių procedūrinių reikalavimų nesilaikymo, piktnaudžiavimo įgaliojimais ir dėl pareigos motyvuoti nevykdymo.

15. 2019 m. spalio 10 ir 11 d. atitinkamai Parlamentas ir Taryba pareiškė ieškinio nepriimtinumu grindžiamus prieštaravimus. Apeliantė savo pastabas dėl nepriimtinumu grindžiamų prieštaravimų pateikė 2019 m. lapkričio 29 d. ir Bendrojo Teismo prašė nepriimti savo sprendimo, kol nepriims sprendimo dėl bylos esmės arba, šio prašymo netenkinus, atmesti prieštaravimus kaip nepagrįstus.

16. 2019 m. spalio 11 d. Taryba pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 130 straipsnio 2 dalį paprašė Bendrojo Teismo (toliau – prašymas priimti sprendimą dėl atskirojo procesinio klausimo): i) įpareigoti neįtraukti tam tikrų dokumentų į bylos medžiagą arba išimti iš bylos medžiagos apeliantės pateiktus tris dokumentus ir ii) nepaisyti visų ieškinio ir jo priedų ištraukų, kuriose pateikiama nuoroda į Tarybos dokumentus, kurie įvardyti kaip „Restreint UE/EU Restricted“, aprašomas šių dokumentų turinys arba jais remiamasi. Apeliantės pateikti trys dokumentai, kuriuos Taryba prašė išimti, buvo, pirma, 2017 m. rugsėjo 27 d. Tarybos Teisės

tarnybos nuomonė[8] (toliau – Teisės tarnybos nuomonė arba A.14 priedas), antra, Komisijos 2017 m. birželio 9 d. priimta rekomendacija Tarybai siekiant priimti sprendimą leisti pradėti derybas dėl Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos susitarimo dėl dujotiekio *Nord Stream 2* eksploatavimo (toliau – Rekomendacija arba O.20 priedas), ir, trečia, prie Rekomendacijos pridėti 2017 m. birželio 12 d. derybiniai nurodymai (toliau – derybiniai nurodymai).

17. 2019 m. lapkričio 4 d. apeliantė pateikė savo pastabas dėl prašymo priimti sprendimą dėl atskirojo procesinio klausimo, jose ji prašė Bendrojo Teismo atmesti šį prašymą.

18. 2019 m. lapkričio 29 d. apeliantė, remdamasi Bendrojo Teismo procedūros reglamento 88 straipsniu, taip pat paprašė šio teismo priimti procedūros organizavimo priemonę arba, jei tinka, tyrimo priemonę, kurią sudarytų prašymas atsakovams pateikti tam tikrus Tarybos turimus dokumentus (toliau – prašymas skirti proceso organizavimo priemonę). Tas prašymas buvo susijęs su *neredaguotų* šių dokumentų versijų pateikimu, nes Taryba jau leido susipažinti su šių dokumentų redaguota versija, atsižvelgdama į prašymą leisti susipažinti su dokumentais pagal Reglamentą (EB) Nr. 1049/2001[9], kurį pateikė apeliantės darbuotojas. Šiomis aplinkybėmis apeliantė prie savo prašymo pridėjo dvi neredaguotas prašomų dokumentų, kuriuos ji gavo anksčiau, versijas: tam tikras Vokietijos vyriausybės pastabas dėl ginčijamos priemonės pasiūlymo (toliau – neredaguoti Vokietijos dokumentai arba M.26 ir M.30 priedai).

19. 2020 m. sausio 17 d. Parlamentas ir Taryba pateikė savo pastabas dėl prašymo skirti proceso organizavimo priemonę. Taryba, *inter alia*, prašė iš bylos medžiagos išimti M.26 ir M.30 priedus.

20. 2020 m. gegužės 20 d. Bendrasis Teismas priėmė skundžiamą nutartį. Skundžiamos nutarties rezoliucinė dalis suformuluota taip:

„1. Iš bylos medžiagos išimami dokumentai, kuriuos „Nord Stream 2 AG“ pateikė kaip A.14 ir O.20 priedus, ir nereikia atsižvelgti į ieškinio ir priedų vietas, kuriose pateiktos šių dokumentų ištraukos.

2. Likusi Europos Sąjungos Tarybos pateikto prašymo dėl atskirojo procesinio klausimo dalis atmetama.

3. Iš bylos medžiagos išimami dokumentai, kuriuos „Nord Stream 2 AG“ pateikė kaip M.26 ir M.30 priedus.

4. Ieškinys atmetamas kaip nepriimtinas.

5. Nereikia priimti sprendimo dėl Estijos Respublikos, Latvijos Respublikos, Lietuvos Respublikos, Lenkijos Respublikos ir Europos Komisijos prašymų įstoti į bylą.

6. Iš „Nord Stream 2“ priteisiamos Europos Parlamento ir Tarybos bylinėjimosi išlaidos, išskyrus su prašymais įstoti į bylą susijusias išlaidas.

[8] Ši nuomonė pavadinta „Rekomendacija Tarybai siekiant priimti sprendimą leisti pradėti derybas dėl Europos Sąjungos ir Rusijos Federacijos susitarimo dėl dujotiekio *Nord Stream 2* eksploatavimo. Kompetencijos paskirstymas ir susiję teisiniai klausimai“.

[9] 2001 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas dėl galimybės visuomenei susipažinti su Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos dokumentais (OL L 145, 2001, p. 43; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 1 sk., 3 t., p. 331).

7. „Nord Stream 2“, Parlamentas ir Taryba, taip pat Estijos Respublika, Latvijos Respublika, Lietuvos Respublika, Lenkijos Respublika ir Komisija padengia savo bylinėjimosi išlaidas, susijusias su prašymais įstoti į bylą.“

IV. Procesas Teisingumo Teisme

21. Savo apeliaciniame skunde, kuris Teisingumo Teismui buvo pateiktas 2020 m. liepos 28 d., apeliantė prašo Teisingumo Teismo:

– panaikinti skundžiamą nutartį, visų pirma rezoliucinės dalies 1, 3, 4 ir 6 punktus,

– tiek, kiek Teisingumo Teismas mano, kad bylos situacija tai leidžia, atmesti nepriimtinumu grindžiamą prieštaravimą, pripažinti ieškinį priimtinu ir grąžinti bylą Bendrajam Teismui nagrinėti iš esmės arba, subsidiariai, pripažinti, kad ginčijama priemonė yra tiesiogiai susijusi su apeliante ir grąžinti bylą Bendrajam Teismui, kad šis nuspręstų dėl konkrečios sąsajos arba įtrauktų šį klausimą į bylos nagrinėjimą iš esmės, ir

– priteisti iš Tarybos ir Parlamento apeliantės bylinėjimosi išlaidas, įskaitant patirtas Bendrajame Teisme.

22. Savo ruožtu Taryba ir Parlamentas (toliau – atsakovai) prašo Teisingumo Teismo atmesti apeliacinį skundą ir įpareigoti apeliantę padengti bylinėjimosi išlaidas.

23. Estijos, Latvijos ir Lenkijos vyriausybės (toliau – įstojusios į bylą šalys), kurioms buvo leista įstoti į bylą palaikyti atsakovų reikalavimų, pateikė savo pastabas. Apeliantė pateikė dėl jų atsakymą.

24. 2021 m. sausio 25 d. apeliantė pateikė dubliką, o 2021 m. kovo 5 d. atsakovai pateikė tripliką.

25. 2021 m. liepos 16 d., atsižvelgdama į teisėjo pranešėjo ir generalinio advokato pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 62 straipsnio 1 dalį skirtą proceso organizavimo priemonę, apeliantė pateikė Teisingumo Teismui dokumentus, kuriuos anksčiau Bendrajam Teismui pateikė kaip A.14, O.20, M.26 ir M.30 priedus (toliau – ginčijami priedai).

V. Vertinimas

26. Apeliantė nurodo du apeliacinio skundo pagrindus. Pirmajame pagrinde ji ginčija Bendrojo Teismo išvadas dėl tiesioginės sąsajos nebuvimo. Apeliacinio skundo antrasis pagrindas yra susijęs su Bendrojo Teismo sprendimu dėl iš bylos medžiagos išimtų dokumentų.

27. Šioje išvadoje abu apeliacinio skundo pagrindai bus nagrinėjami tokia eilės tvarka, kokia juos pateikia apeliantė. Todėl pirmiausia nagrinėsiu Bendrojo Teismo išvadas, susijusias su tuo, ar ginčijama priemonė buvo tiesiogiai susijusi su apeliante (A skyrius). Antra, nagrinėsiu Bendrojo Teismo sprendimą dėl tam tikrų dokumentų ir informacijos, kuriuos pateikė apeliantė (B skyrius).

A. Apeliacinio skundo pirmasis pagrindas: tiesioginė sąsaja

28. Apeliacinio skundo pirmajame pagrinde, susijusiame su skundžiamos nutarties 102–124 punktais, apeliantė teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą aiškindamas ir taikydamas tiesioginės sąsajos reikalavimą, taigi jo išvada, kad apeliantė neturėjo teisės apskųsti ginčijamos priemonės, yra klaidinga. Apeliacinio skundo pirmąjį pagrindą sudaro dvi dalys.

1. Šalių argumentai

29. Apeliacinio skundo pirmojo pagrindo *pirmoje dalyje* apeliantė tvirtina, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, prieidamas prie išvados, kad ginčijama priemonė neturėjo tiesioginio poveikio jos padėčiai, visų pirma remdamasis tuo, kad ginčijama priemonė yra *direktyva*. Apeliantės manymu, iš suformuotos jurisprudencijos matyti, kad, taikant SESV 263 straipsnį, svarbus yra priemonės turinys, o ne jos forma. Šiuo klausimu apeliantė atkreipia dėmesį į keletą bylų, kuriose ES teismai ieškinius dėl direktyvų panaikinimo pripažino priimtinais.

30. Apeliacinio skundo pirmojo pagrindo *antroje dalyje* apeliantė kritikuoja Bendrojo Teismo padarytą išvadą, kad ginčijama priemone nacionalinėms valdžios institucijoms palikta diskrecija įgyvendinant ginčijamos priemonės nuostatas, susijusias su: i) Dujų direktyvos 9 straipsnyje nustatytomis veiklos rūšių atskyrimo pareigomis, ii) Dujų direktyvos 36 straipsnyje nustatyta išimčių tvarka ir iii) Dujų direktyvos 49a straipsnyje nustatyta nukrypti leidžiančių nuostatų tvarka. Apeliantės manymu, Bendrasis Teismas neįvertino to, ar ginčijama priemone valstybėms narėms šiuo klausimu buvo palikta tam tikra *faktinė* diskrecija. Galiausiai apeliantė teigia, kad Bendrasis Teismas neišnagrinėjo, ar nuostatos dėl trečiųjų šalių prieigos (Dujų direktyvos 32 straipsnis) ir tarifų reguliavimo (Dujų direktyvos 41 straipsnis) turi įtakos jos padėčiai.

31. Savo ruožtu atsakovai, kuriuos palaikė visos įstojusios į bylą šalys, pritaria Bendrojo Teismo argumentams dėl tiesioginės sąsajos nebuvimo. Šios šalys visų pirma pažymi, kad direktyva *savaime* negali sukelti teisinių padarinių asmenims tol, kol ji neperkeliama į nacionalinę teisę. Šios šalys taip pat teigia, kad apeliantės nurodytos konkrečios ginčijamos priemonės nuostatos negalėjo turėti tiesioginio poveikio tai bendrovei atsižvelgiant į tai, kad tam, kad jas būtų galima taikyti, nacionaliniu lygmeniu turėjo būti priimtos įgyvendinimo priemonės.

2. Analizė

32. Pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą fizinio arba juridinio asmens pareikštas ieškinys dėl akto, kuris nėra jam adresuotas, priimtinas dviem atvejais. Pirma, tokia byla gali būti inicijuota, jeigu aktas yra tiesiogiai ir konkrečiai susijęs su tuo asmeniu. Antra, asmuo gali inicijuoti bylą dėl reglamentuojamojo pobūdžio teisės akto, dėl kurio nereikia priimti įgyvendinimo priemonių, jeigu tas aktas yra tiesiogiai su juo susijęs.

33. Šalys sutaria, kad ginčijama priemonė yra ne „reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas“, kaip apibrėžta SESV 263 straipsnyje, bet pagal teisėkūros procedūrą priimtas aktas[10]. Todėl apeliantės teisė pareikšti ieškinį turi būti nagrinėjama atsižvelgiant į pirmesniame punkte nurodytą pirmąjį scenarijų: ieškinys, kurį ieškovė pareiškė Bendrajame Teisme, yra priimtinas, jei ginčijama

[10] Taip pat žr. skundžiamos nutarties 82 punktą.

priemonė yra ir *tiesiogiai*, ir *konkrečiai* susijusi su šia bendrove. Kadangi Bendrasis Teismas priėjo prie išvados, kad su apeliante tiesioginės sąsajos nebuvo, jis nenagrinėjo konkrečios sąsajos klausimo.

34. Kituose skirsniuose pirmiausia paaiškinsiu priežastis, dėl kurių, mano manymu, skundžiamoje nutartyje nurodyti argumentai yra neįtikinami. Šiuos argumentus galima suskirstyti į dvi grupes: sisteminiai, abstraktesni ir labiau teoriniai argumentai (a skirsnis) ir su konkrečia apeliantės padėtimi susiję argumentai (b skirsnis). Paskui paaiškinsiu, kaip Bendrasis Teismas neatsižvelgė į kai kuriuos apeliantės pateiktus argumentus (c skirsnis). Iš to, kas išdėstyta, padarysiu išvadą, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą aiškindamas ir taikydamas SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą nagrinėjamoje situacijoje.

a) Ginčijama priemonė yra direktyva, todėl asmuo negali jos ginčyti

35. Bendrojo Teismo pirmoji argumentų grupė yra susijusi su sisteminio pobūdžio motyvais: ginčijama priemonė negali būti tiesiogiai susijusi su apeliante, nes ji yra *direktyva*.

36. Atitinkamos skundžiamos nutarties ištraukos suformuluotos taip: direktyva „pati <…> negali sukurti pareigų privačiam asmeniui, todėl nacionalinės valdžios institucijos negali ja remtis prieš ūkio subjektus, jeigu nėra šių institucijų iš anksto priimtų šios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę priemonių. <…> Taigi, ginčijamos direktyvos nuostatos, neatsižvelgiant į tai, ar jos yra aiškios ir pakankamai tikslios, prieš tai, kai patvirtinamos ją perkeliančios valstybės priemonės, ir neatsižvelgiant į tai, ar jos yra patvirtintos, negali būti tiesioginis ar nedelsiamas [apeliantei] tenkančių pareigų šaltinis ir dėl to daryti tiesioginio poveikio jos teisinei padėčiai, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą <…> [Be to], pati ginčijama direktyva nuo jos įsigaliojimo iškart nesukelia konkrečių pasekmių ūkio subjektų, kaip antai [apeliantės], teisinei padėčiai, bet kuriuo atveju ne prieš pasibaigiant jos 2 straipsnio 1 dalyje numatytam perkėlimo į nacionalinę teisę terminui“ [11].

37. Manau, kad Bendrojo Teismo argumentai šiuo klausimu neteisingi.

38. Visų pirma Bendrojo Teismo pareiškimus vargu ar galima suderinti su skundžiamoje nutartyje priminta jurisprudencija, pagal kurią vien faktas, kad asmuo pareiškia ieškinį dėl direktyvos panaikinimo, nėra pakankamas pagrindas pripažinti tokį ieškinį nepriimtinu. Bendrasis Teismas pridūrė, kad ieškinys yra priimtinas, jeigu *direktyva* yra tiesiogiai ir konkrečiai susijusi su ieškovu arba jeigu ji yra reglamentuojamojo pobūdžio teisės aktas, tiesiogiai susijęs su ieškovu, ir dėl jo nereikia priimti įgyvendinimo priemonių [12].

39. Sutinku su šiais principais. Vis dėlto jiems prieštarauja šios išvados 36 punkte nurodyti Bendrojo Teismo teiginiai. Iš tiesų, jei būtų paisoma pirmosios instancijos teismo teiginių, tai reikštų, kad asmenys neturi teisės ginčyti *jokios* direktyvos. Dėl tos rūšies akto pažymėtina, kad tiesioginės sąsajos niekada nebus galima nustatyti, nes iš esmės dėl *visų* direktyvų i) reikia priimti tam tikras perkėlimo į nacionalinę teisę priemones, ii) iki perkėlimo į nacionalinę teisę negali būti

11 Skundžiamos nutarties 106–108 punktai.

12 Skundžiamos nutarties 78 ir 79 punktai.

nustatytos pareigos asmenims ir nacionalinės valdžios institucijos negali ja remtis [13]. Pastarasis teiginys *a fortiori* yra teisingas, kol nesibaigė pačios direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminas.

40. Vis dėlto nemanau, kad konceptualiai *tiesioginę sąsają* būtų galima faktiškai susieti su *tiesioginiu veikimu*. Nors abi sąvokos turi tam tikrų bendrų aspektų, ontologiniu požiūriu jos vis tiek yra skirtingos ir jų tikslas skiriasi. Pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą nereikalaujama, kad ginčijamas aktas veiktų tiesiogiai, jau nekalbant apie tai, kad juo valdžios institucijos negali remtis asmenų atžvilgiu. Pagal tą nuostatą paprasčiausiai reikalaujama, kad ginčijamas aktas „turėtų teisinių padarinių trečiosioms šalims“.

41. Tačiau pastaroji koncepcija yra labai skirtinga ir logiška, kad ji iš esmės daug platesnė kategorija, palyginti su tiesioginiu veikimu. Kaip nurodyta jurisprudencijoje, „SESV 263 straipsnio ketvirtoje pastraipoje nustatyta sąlyga, kad fizinis ar juridinis asmuo turi būti tiesiogiai susijęs su sprendimu, dėl kurio pareikštas ieškinys, [sprendimas, dėl kurio pareikštas ieškinys, turi būti tiesiogiai susijęs su fiziniu ar juridiniu asmeniu] reikalauja taikyti du kumuliacinius kriterijus, t. y. kad ginčijama priemonė, viena vertus, darytų *tiesioginės įtakos* asmens teisinei padėčiai ir, kita vertus, nepaliktų *jokios diskrecijos* už jos įgyvendinimą atsakingiems adresatams, nes ji [įgyvendinimas] yra visiškai automatinė [automatiškas] ir išplaukia tik iš Sąjungos teisės aktų netaikant kitų tarpinių normų“ [14].

42. Šioje byloje ginčijama priemonė gali *sukelti teisinių padarinių*, nes ja išplečiama Dujų direktyvos taisyklių taikymo sritis situacijoms ir adresatams, kuriems šios taisyklės anksčiau negaliojo. Taip pat akivaizdu, kad dėl šio išplėtimo *pasikeičia* apeliantės *teisinė padėtis*: išsamus taisyklių, pagal kurias reglamentuojama apeliantės veikla, rinkinys pradėtas taikyti jos veiklai. Klausimo esmė iš tikrųjų yra susijusi su tuo, ar apeliantės padėtis pasikeičia tiesiogiai dėl ginčijamos priemonės, ar, priešingai, ji gali pasikeisti tik dėl nacionaliniu lygmeniu priimtų įgyvendinimo priemonių.

43. Šiuo klausimu 41 punkte nurodyta jurisprudencija iš esmės reiškia, jog tam, kad būtų tiesioginė sąsaja, ginčijamo akto teisiniai padariniai turi atsirasti dėl paties akto *automatiškai* be paskesnių Europos Sąjungos arba valstybių narių patvirtintų kokių nors šiuo tikslu reikalingų priemonių. Atitinkamai tiesioginės sąsajos sąlyga įvykdoma, kai galima nustatyti *tiesioginį priežastinį ryšį* tarp ginčijamo ES akto ir ieškovo teisinės padėties pasikeitimo. Tiesioginės sąsajos sąlyga nėra įvykdyta, jeigu yra koks nors papildomas ES institucijų arba nacionalinių valdžios institucijų įsikišimas, dėl kurio šis ryšys gali būti panaikintas [15].

44. Svarbu tai, kad toks vertinimas negali būti atliekamas abstrakčiai, remiantis tik ginčijamo akto rūšimi. Vertinant visų pirma reikia atsižvelgti į konkrečios ginčijamos priemonės paskirtį, turinį, taikymo sritį, esmę ir teisines bei faktines aplinkybes, kurioms esant ta priemonė buvo

[13] Taip iš tiesų yra atsižvelgiant į bendrąjį principą, tačiau praktiškai net prieš perkeliant direktyvas į nacionalinę teisę arba jų neperkėlus gali atsirasti i) stabdomasis poveikis nacionalinėms valdžios institucijoms, kuris gali turėti neigiamą poveikį asmenims – 1997 m. gruodžio 18 d. Sprendimas *Inter-Environnement Wallonie* (C-129/96, EU:C:1997:628, 35–50 punktai); arba ii) atsitiktinis poveikis trečiosioms šalims – 2004 m. sausio 7 d. Sprendimas *Wells* (C-201/02, EU:C:2004:12, 54–61 punktai) ir 1996 m. balandžio 30 d. Sprendimas *CIA Security International* (C-194/94, EU:C:1996:172, 40–55 punktai); arba iii) nacionalinė teisė gali būti aiškinama laikantis tokios direktyvos ir toks aiškinimas gali pakenkti asmeniui – žr., pvz., 2016 m. balandžio 19 d. Sprendimą *DI* (C-441/14, EU:C:2016:278, 31 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[14] 2018 m. lapkričio 6 d. Sprendimas *Scuola Elementare Maria Montessori* / *Komisija*, *Komisija / Scuola Elementare Maria Montessori ir Komisija / Ferracci* (C-622/16 P–C-624/16 P, EU:C:2018:873, 42 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Išskirta mano.

[15] Žr. mano išvadą byloje *Région de Bruxelles-Capitale / Komisija* (C-352/19 P, EU:C:2020:588, 48 punktas), įskaitant atitinkamą jurisprudenciją ir teisės doktriną.

patvirtinta [16]. Kaip neseniai nurodė generalinis advokatas G. Hogan, ES teismai, nagrinėdami priemonės poveikį fizinio arba juridinio asmens teisinei padėčiai, laikėsi „kompleksinio ir pragmatiško požiūrio, [kai] pirmenybė teikiama turiniui, o ne formai“ [17].

45. Šie principai taikomi *bet kuriam* ES aktui, kuris gali būti ginčijamas ES teismuose, nepaisant jo formos ir jam suteikto pavadinimo arba etiketės. Kaip ne kartą konstatavo ES teismai, „tokių aktų ar sprendimų priėmimo forma iš esmės yra *nesvarbi*“, kiek tai susiję su klausimu, ar dėl jų galima pareikšti ieškinį dėl panaikinimo [18]. Iš tiesų, siekiant nustatyti, ar ginčijamas aktas sukelia teisinius padarinius pagal SESV 263 straipsnį, „reikia remtis šio akto *esme* ir šiuos padarinius vertinti remiantis objektyviais kriterijais, pavyzdžiui, to akto turiniu, prireikus atsižvelgiant į jo priėmimo aplinkybes ir jį priėmusios institucijos įgaliojimus“ [19].

46. Todėl tai, kad ginčijama priemonė yra *direktyva*, nereiškia, kad ji negali būti tiesiogiai susijusi su apeliante.

47. Iš tiesų, atsižvelgiant į konkrečias šios formos teisės akto, priimto pagal SESV 288 straipsnį, ypatybes, labai retai pasitaiko atvejų, kai kuri nors direktyvos nuostata asmens atžvilgiu atitinka tiesioginės sąsajos reikalavimą. Vis dėlto kategorija *labai retai* skiriasi nuo *sisteminio atmetimo* kategorijos, kaip būtų galima manyti remiantis Bendrojo Teismo argumentais. Jeigu būtų laikomasi Teisingumo Teismo universalios *dictum*, t. y. kad turinys yra viršesnis už formą [20], tuomet pasirinktas ES teisės šaltinis negali *in abstracto* ir pats savaime iš anksto lemti turinio pobūdžio. Iš tiesų, suformuotoje jurisprudencijoje patvirtinta, kad apskritai negalima atmesti galimybės, jog kai kurios direktyvos nuostatos gali būti tiesiogiai susijusios su atitinkamu asmeniu [21].

48. Šiuo klausimu nesvarbu, kad ginčijamo akto tam tikri padariniai dar neatsirado apeliantei pareiškiant ieškinį, nes jo perkėlimo į nacionalinę teisę laikotarpis dar nebuvo pasibaigęs. Remiantis jurisprudencija, tai, kad akto padariniai neatsiranda iki paskesnės tame pačiame akte nustatytos datos, neužkerta kelio tam, kad asmeniui jis sukeltų tiesioginių padarinių, susijusių su tame akte nustatyta pareiga [22].

49. Galiausiai, jeigu kas nors pritartų Bendrojo Teismo argumentams šiuo klausimu, beveik nė viena direktyva niekada negalėtų būti ginčijama ES teismuose. Valstybėms narėms suteiktas perkėlimo į nacionalinę teisę laikotarpis iš esmės visada yra ilgesnis nei SESV 263 straipsnio šeštoje pastraipoje nustatytas dviejų mėnesių laikotarpis bylai iškelti [23]. Bendrojo Teismo požiūris

16 Šiuo klausimu, *inter alia*, žr. 2021 m. birželio 22 d. Sprendimą *Venesuela / Taryba* (C-872/19 P, EU:C:2021:507, 66 punktas).

17 Generalinio advokato G. Hogan išvada byloje *Venesuela / Taryba* (C-872/19 P, EU:C:2021:37 105 punktas).

18 Žr. 1981 m. lapkričio 11 d. Sprendimą *IBM / Komisija* (60/81, EU:C:1981:264, 9 punktas) ir 2006 m. rugsėjo 12 d. Sprendimą *Reynolds Tobacco ir kt. / Komisija* (C-131/03 P, EU:C:2006:541). Išskirta mano. Šiuo klausimu žr. neseniai priimtus 2019 m. sausio 31 d. Sprendimą *International Management Group / Komisija* (C-183/17 P ir C-184/17 P, EU:C:2019:78, 51 punktas) ir 2020 m. rugsėjo 2 d. Nutartį *ENIL Brussels Office ir kt. / Komisija* (T-613/19, nepaskelbta Rink., EU:T:2020:382, 25 punktas).

19 Be kita ko, žr. 2018 m. vasario 20 d. Sprendimą *Belgija / Komisija* (C-16/16 P, EU:C:2018:79, 32 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija) ir 2020 m. liepos 9 d. Sprendimą *Čekijos Respublika / Komisija* (C-575/18 P, EU:C:2020:530, 47 punktas). Išskirta mano.

20 Tas pats požiūris taikomas ir kitiems klausimams, pvz., akto, kurį galima ginčyti pagal SESV 263 straipsnį, buvimas, žr., pvz., 2018 m. vasario 20 d. Sprendimą *Belgija / Komisija* (C-16/16 P, EU:C:2018:79, 19 punktas).

21 Žr., *inter alia*, 2009 m. spalio 7 d. Sprendimą *Vischim / Komisija* (T-420/05, EU:T:2009:391, 67, 78 ir 79 punktus); 2009 m. spalio 7 d. Sprendimą *Vischim / Komisija* (T-380/06, EU:T:2009:392, 57–59 punktai) ir 2010 m. kovo 2 d. Sprendimą *Arcelor / Parlamentas ir Taryba* (T-16/04, EU:T:2010:54, 94 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

22 Žr., *inter alia*, 2015 m. rugsėjo 25 d. Sprendimą *PPG ir SNF / ECHA* (T-268/10 RENV, EU:T:2015:698, 47 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

23 Taip pat žr. Bendrojo Teismo procedūros reglamento 58–60 straipsnius.

iš esmės prieštarauja įvairiems ES teismų sprendimams, kuriuose buvo nuspręsta, kad ieškinys dėl direktyvos buvo laikomas priimtinu, nepaisant to, kad jis buvo pareikštas *prieš* pasibaigiant galutiniam direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę terminui [24].

50. Galiausiai reikia pateikti keletą baigiamųjų pastabų dėl skundžiamos nutarties 108 ir 109 punktuose išdėstytų teiginių.

51. Viena vertus, Bendrasis Teismas konstatavo, kad apeliantės nurodytų teisinių padarinių nepakanka tiesioginei sąsajai įrodyti. Šie padariniai „bet kuriuo atveju yra tik [apeliantės] pasirinkimo vystyti ir išlaikyti savo veiklą Sąjungos teritorijoje <…> pasekmė“. Vis dėlto, nesuprantu, kodėl įmonei neturėtų būti leista ginčyti ES priemonės, kuri daro poveikį jos padėčiai, vien todėl, kad teoriškai ji galėtų perkelti savo veiklą į ES nepriklausančią šalį ir taip išvengti vidaus rinkos taisyklių taikymo. Pagal SESV 263 straipsnį reikalaujama, jog tam, kad aktą būtų galima ginčyti, jis turi sukelti teisinius padarinius, o ne „neišvengiamus“ teisinius padarinius.

52. Bendrojo Teismo teiginys, be kita ko, sunkiai suderinamas su pagal Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnį „kiekvienam“ užtikrinama teise į veiksmingą teisinę gynybą (o ne tik fiziniams ir juridiniams asmenims, kurie yra „priversti“ pasilikti Sąjungoje), ir atitinkamai Chartijos 16 ir 17 straipsniuose pripažįstama laisve užsiimti verslu ir teise į nuosavybę. Jei kas nors nuspręstų kraštutiniu atveju laikytis Bendrojo Teismo argumentų, tai reikštų, kad nė viena įmonė faktiškai niekada negalėtų ginčyti ES priemonės: tiesą sakant, įmonės bet kada gali persikelti už Europos Sąjungos ribų.

53. Šiuo klausimu Bendrojo Teismo nurodyta jurisprudencija neatrodo svarbi. Byla, kuria remtasi, – *Air Transport Association of America ir kt.*, – buvo susijusi ne su procesiniu klausimu, kuris, pvz., iškeltas šioje byloje (asmens pareikšto ieškinio dėl panaikinimo priimtinumas), bet veikiau su klausimu dėl esmės (t. y. Europos Sąjungos gebėjimas patvirtinti priemones, kurios, kai kurių įmonių manymu, sukėlė tam tikrų ekstrateritorinių padarinių) [25]. Galbūt svarbiau tai, kad ES teismai aiškiai pareiškė, jog tiesioginės sąsajos buvimui netrukdo tai, kad atitinkamo ES akto poveikis ieškovo teisinei padėčiai taip pat yra susijęs su atitinkamų ūkio subjektų priimtais tam tikrais sprendimais [26] arba kad ieškovas galėjo išvengti dėl ginčijamo ES akto kylančių padarinių imdamasis kitokių veiksmų [27].

54. Kita vertus, Bendrasis Teismas skundžiamos nutarties 109 punkte nurodė, kad „jeigu būtų pritarta [apeliantės] požiūriui, kad ginčijamos direktyvos įsigaliojimas turėjo tiesioginį poveikį jos teisinei padėčiai, nes kitaip jos <…> [dujotiekio *Nord Stream 2*] tinklo eksploatavimas būtų nepatekęs į materialinę Direktyvos 2009/73 taikymo sritį, reikėtų manyti, kad kiekvieną kartą, kai Sąjunga kurioje nors srityje priima naujus teisės aktus, nustatydama ūkio subjektams pareigas, kurios jiems anksčiau nebuvo taikomos, šie teisės aktai, net jeigu jie būtų priimti kaip direktyva ir pagal įprastą teisėkūros procedūrą, neišvengiamai turėtų tiesioginį poveikį ūkio subjektams, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą“. Bendrasis Teismas pridūrė, kad tokia pozicija prieštarautų SESV 288 straipsnio formuluotei, pagal kurią direktyvoms įgyvendinti reikalingos nacionalinės priemonės.

[24] Žr., *inter alia*, 2006 m. spalio 13 d. Nutartį *Vischim / Komisija* (T-420/05 RII, EU:T:2006:304, 33 punktas).

[25] 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimas (C-366/10, EU:C:2011:864, 127 ir 128 punktai).

[26] Šiuo klausimu žr. 2008 m. kovo 13 d. Sprendimą *Komisija / Infront WM* (C-125/06 P, EU:C:2008:159, 41–64 punktai); 2005 m. gruodžio 15 d. Sprendimą *Infront WM / Komisija* (T-33/01, EU:T:2005:461, 114–150 punktai) ir 2011 m. spalio 25 d. Sprendimą *Microban International ir Microban (Europe) / Komisija* (T-262/10, EU:T:2011:623, 28 punktas).

[27] Šiuo klausimu žr. 2021 m. birželio 22 d. Sprendimą *Venesuela / Taryba* (C-872/19 P, EU:C:2021:507, 71 punktas).

55. Jau paaiškinau, kodėl direktyvos iš esmės gali būti ginčijamos pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą, todėl šiuo klausimu nebūtina kartoti mano argumentų. Tik pridursiu, kad Bendrojo Teismo pozicija taip pat reikštų, kad ES institucijos galėtų lengvai pažeisti neprivilegijuotųjų ieškovų teisę prašyti panaikinti žalingą priemonę pagal SESV 263 straipsnio procedūrą, skubiai priimdamos tą priemonę direktyvos forma [28].

56. Todėl Bendrojo Teismo prielaidą, kad privatiems asmenims būtų per daug lengva ginčyti ES teisės aktus, jeigu būtų pritarta apeliantės argumentui dėl tiesioginės sąsajos, būtų galima paneigti primenant skirtumą tarp „tiesioginės sąsajos“ ir „konkrečios sąsajos“ sąvokų. Šių dviejų reikalavimų, kurie, savaime suprantama, taikomi bendrai, vaidmuo yra skirtingas, atsižvelgiant į SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą. Taikant tiesioginės sąsajos reikalavimą, siekiama patikrinti, ar ieškovo padėčiai daromas *tiesioginis* poveikis. Konkrečios sąsajos reikalavimo paskirtis – nustatyti, ar ieškovui poveikį daro *konkrečios aplinkybės*, dėl kurių jo padėtis tampa išskirtinė, palyginti su bet kurio kito asmens, kuriam taip pat gali būti daromas poveikis, padėtimi.

57. Taigi būtent kai tenkinamas pastarasis kriterijus, pagal kurį, paprastai tariant, reikalaujama, kad ieškovo padėtis sutaptų su priemonės adresato padėtimi [29], išvengiama situacijos, kurios baiminosi Bendrasis Teismas. Iš tiesų, nauji teisės aktai (nesvarbu, ar jie priimami reglamento, ar direktyvos forma) gali daryti poveikį keliems ūkio subjektams. Tačiau tik griežtą *Plaumann* taisyklę [30] atitinkantiems ieškovams gali būti pripažinta teisė pareikšti ieškinį pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą. Todėl Bendrojo Teismo nurodyta rizika, kad ES teisės aktai gali tapti *actio popularis* dalyku, yra akivaizdžiai klaidinga.

58. Apibendrindamas, manau, kad apeliantės apeliacinio skundo pirmojo pagrindo pirma dalis yra pagrįsta. Tačiau vien šios išvados nepakanka skundžiamai nutarčiai panaikinti. Iš tiesų, kaip minėta, Bendrojo Teismo išvada dėl tiesioginės sąsajos nebuvimo grindžiama ir kitais argumentais.

b) Valstybių narių valdžios institucijos turėjo diskreciją perkeldamos į nacionalinę teisę atitinkamas direktyvos nuostatas

59. Antra argumentų, kuriais remdamasis Bendrasis Teismas atmeta tiesioginės sąsajos buvimą, grupė yra susijusi su konkrečia apeliantės padėtimi ir teisinių nuostatų, kuriomis remiamasi, turiniu. Skundžiamos nutarties 111–123 punktuose Bendrasis Teismas atmetė tiesioginės sąsajos buvimą remdamasis tuo, kad dėl ginčijamos priemonės nuostatų, kurios, apeliantės manymu, darė poveikį jos teisinei padėčiai, reikėjo priimti įgyvendinimo priemones nacionaliniu lygmeniu.

60. Remdamasis šiais argumentais, Bendrasis Teismas taikė tiesioginės sąsajos kriterijų, nepaisydamas savo ankstesnių abejonių, pagrįstų tuo, kad ta priemonė buvo priimta direktyvos forma. Vis dėlto pakartosiu, kad dėl šios skundžiamos nutarties dalies negaliu pritarti Bendrajam Teismui.

28 Kaip nurodo pats Bendrasis Teismas skundžiamos nutarties 78 punkte, remdamasis suformuota jurisprudencija. Taip pat žr. 2010 m. kovo 2 d. Sprendimą *Arcelor / Parlamentas ir Taryba* (T-16/04, EU:T:2010:54, 94 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Žr. pagal analogiją neseniai pateiktą generalinio advokato G. Hogan išvadą byloje *Venesuela / Taryba (Poveikis trečiajai valstybei)* (C-872/19 P, EU:C:2021:37, 119 punktas).

29 Taip pat žr. K. Lenaerts, I. Maselis ir K. Gutman *EU Procedural Law*, „Oxford University Press“, Oksfordas, 2014, p. 768 ir 769.

30 Žr., be kita ko, 1963 m. liepos 15 d. Sprendimą *Plaumann / Komisija* (25/62, EU:C:1963:17, p. 107) ir naujesnį 2015 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Mory ir kt. / Komisija* (C-33/14 P, EU:C:2015:609, 93 punktas).

61. Būtina atsižvelgti į tai, kad kriterijus, susijęs su įgyvendinimo priemonių nebuvimu, nereiškia, kad *bet kokiu* įgyvendinimo aktu, nepaisant jo formos, iš karto ir būtinai panaikinama tiesioginės sąsajos galimybė. Visų pirma, kaip teisingai pažymėta skundžiamos nutarties 102 ir 103 punktuose, tiesioginės sąsajos sąlyga, *inter alia*, tenkinama, kai įgyvendinimo priemonės egzistuoja, tačiau tikrovėje atitinkamos institucijos *neturi realios diskrecijos*, susijusios su tuo, kaip turi būti įgyvendintas pagrindinis ES aktas. Kaip pažymėjo generalinis advokatas M. Wathelet, siekiant paneigti tiesioginę sąsają, „tarpinio akto rengėjo diskrecija siekiant įgyvendinti Sąjungos teisės aktą negali būti visiškai formali. Ji turi būti ieškovo teisinės sąsajos šaltinis“ [31].

62. Šį aspektą patvirtina gausi jurisprudencija. Pavyzdžiui, nustatyta, kad tiesioginės sąsajos esama aplinkybėmis, kai atitinkamu ES aktu išsamiai reguliuojamas *būdas*, kuriuo nacionalinės valdžios institucijų buvo reikalaujama priimti savo sprendimus [32], arba siektinas *rezultatas*, nepaisant konkrečių mechanizmų, kuriuos nacionalinės valdžios institucijos nustato tikslui pasiekti, turinio [33]; kai nacionalinių valdžios institucijų vaidmuo buvo visiškai nereikšmingas ir kanceliarinio pobūdžio [34] arba išimtinai mechaninis [35], arba kai valstybės narės iš esmės priėmė papildomas priemones, kuriomis papildomas atitinkamas ES aktas [36].

63. Be to, ES teismai taip pat yra nusprendę, kad klausimas, ar Sąjungos priemonė, kuri nėra skirta ieškovui, yra tiesiogiai su juo susijusi, taip pat turi būti nagrinėjamas „atsižvelgiant į šios priemonės tikslą“ [37]. Vadinasi, nesvarbu, ar kiti ginčijamo ES akto padariniai praktiškai gali atsirasti tik *priėmus* įgyvendinimo priemones tiek, kiek ieškovo nurodytus teisinius padarinius tiesiogiai ir automatiškai sukelia šis aktas [38].

64. Mano manymu, Bendrasis Teismas viename iš savo ankstesnių sprendimų gerai perprato logiką, kuria grindžiama ta jurisprudencija: „kai institucija [ES] priemonę skiria valstybei narei, jei veiksmai, kurių valstybė narė turi imtis reaguodama į priemonę, yra automatiški arba visais atvejais jei tai yra *neišvengiamas dalykas*, tada ta priemonė yra tiesiogiai susijusi su bet kuriuo asmeniu, kuriam toks veiksmas turi įtakos. <…> Kitaip tariant, nagrinėjamos priemonės poveikis neturi priklausyti nuo to, ar trečiasis asmuo pasinaudos diskreciniais įgaliojimais, nebent akivaizdu, kad šie įgaliojimai turi būti įgyvendinti konkrečiu būdu“ [39].

[31] Generalinio advokato M. Wathelet išvada byloje *Stichting Woonlinie ir kt. / Komisija* (C-133/12 P, EU:C:2013:336, 41 punktas). Taip pat neseniai cituota 2019 m. lapkričio 28 d. Sprendime *Banco Cooperativo Español / SRB* (T-323/16, EU:T:2019:822, 51 punktas).

[32] Žr. 1990 m. lapkričio 6 d. Sprendimą *Weddel / Komisija* (C-354/87, EU:C:1990:371, 19 punktas) ir 2011 m. spalio 13 d. Sprendimą *Deutsche Post ir Vokietija / Komisija* (C-463/10 P ir C-475/10 P, EU:C:2011:656, 70 punktas).

[33] Šiuo klausimu žr. 2008 m. kovo 13 d. Sprendimą *Komisija / Infront WM* (C-125/06 P, EU:C:2008:159, 62 punktas) ir 2011 m. vasario 17 d. Sprendimą *FIFA / Komisija* (T-385/07, EU:T:2011:42, 41 punktas).

[34] Žr. 1971 m. gegužės 13 d. Sprendimą *International Fruit Company ir kt. / Komisija* (41/70–44/70, EU:C:1971:53, 23–26 punktai). Šiuo klausimu taip pat žr. 2019 m. lapkričio 28 d. Sprendimą *Banco Cooperativo Español / SRB* (T-323/16, EU:T:2019:822, 60–63 punktai).

[35] Šiuo klausimu žr. 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Komisija / Koninklijke FrieslandCampina* (C-519/07 P, EU:C:2009:556, 49 punktas), 2000 m. rugsėjo 26 d. Sprendimą *Starway / Taryba* (T-80/97, EU:T:2000:216, 61–65 punktai), 2009 m. liepos 1 d. Sprendimą *ISD Polska ir kt. / Komisija* (T-273/06 ir T-297/06, EU:T:2009:233, 68 punktas).

[36] Šiuo klausimu žr. 1994 m. birželio 29 d. Sprendimą *Fiskano / Komisija* (C-135/92, EU:C:1994:267, 27 punktas) ir 2011 m. spalio 25 d. Sprendimą *Microban International ir Microban (Europe) / Komisija* (T-262/10, EU:T:2011:623, 29 punktas).

[37] 2003 m. balandžio 3 d. Sprendimas *Royal Philips Electronics / Komisija* (T-119/02, EU:T:2003:101, 276 punktas).

[38] Ten pat, 277–281 punktai. Taip pat žr. šios išvados 21 išnašoje nurodytą jurisprudenciją.

[39] 2002 m. rugsėjo 10 d. Nutartis *Japan Tobacco ir JT International / Parlamentas ir Taryba* (T-223/01, EU:T:2002:205, 46 punktas). Išskirta mano.

65. Vėlgi, kaip jau nurodyta [40], požiūris grindžiamas pirmenybe turiniui, o ne formai: jeigu priėmus ES priemonę, vėliau nacionaliniu lygmeniu bus priimta tai, kas iš anksto nuspręsta, būtų gana formalu teigti, kad asmuo vis tiek turi laukti savaites, mėnesius ar net metus, kad galėtų ginčyti, šiuo atveju vykstant procesui dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą, šios priemonės turinį, kuris jau buvo žinomas anksčiau [41].

66. Skundžiamos nutarties 111–123 punktuose pateiktus argumentus reikia patikrinti remiantis būtent šiais principais.

67. Bendrajame Teisme apeliantė teigė, kad ginčijama priemonė sukeltų tris pasekmes, susijusias su jos teisine padėtimi, atsižvelgiant į tris jai taikomas nuostatas, kuriomis jai būtų nustatytos naujos pareigos. Tai nuostatos dėl: i) atskyrimo, ii) trečiosios šalies prieigos prie sistemos ir iii) tarifų reguliavimo. Apeliantė taip pat teigė, kad nors Dujų direktyvos 36 ir 49a straipsniuose numatyta galimybė leisti taikyti atitinkamai šių taisyklių išimtį arba leidžiančią nukrypti nuostatą [42], šios nuostatos akivaizdžiai nebuvo taikomos jos situacijai.

68. Todėl pagrindinis klausimas yra, ar Bendrasis Teismas padarė teisingą išvadą, kad *nė vienos* iš *trijų* rūšių teisiniai padariniai, kuriuos skundė apeliantė, nekilo tiesiogiai dėl ginčijamos priemonės.

69. Visų pirma analizę tikslinga pradėti nagrinėjant aplinkybę, kurią Bendrasis Teismas beveik išanalizavo priimdamas sprendimą, tačiau kuri, mano manymu, yra gana svarbi atsižvelgiant į visus tris apeliantės nurodytus aspektus. Skundžiamos nutarties 119–123 punktuose Bendrasis Teismas nusprendė, kad, siekiant nustatyti, ar ginčijama priemonė yra tiesiogiai susijusi su apeliante, buvo nesvarbu, kad tai bendrovei nebuvo galima taikyti išimties ir (arba) nukrypti leidžiančios nuostatos, atitinkamai numatytų Dujų direktyvos 36 ir 49a straipsniuose. Bendrasis Teismas iš esmės konstatavo, kad net jeigu ginčijamos priemonės nuostatos netaikomos apeliantei, ta bendrovė vis tiek galėjo prašyti taikyti tokią nukrypti leidžiančią nuostatą ir (arba) išimtį ir paskui ginčyti neigiamą (-us) sprendimą (-us) nacionaliniuose teismuose ir tomis aplinkybėmis nurodyti ES akto negaliojimą, taip priversdama pateikti prašymą priimti prejudicinį sprendimą dėl ginčijamos priemonės galiojimo.

70. Atrodo, kad šie argumentai gana stipriai sumenkina bendrą nuostatų, susijusių su leidimu taikyti išimtis, svarbą.

71. Logiškai mąstant, jeigu apeliantė, kuri jau pradėjo statyti infrastruktūrą, kuriai turėjo būti taikomi nauji teisės aktai, galėtų išvengti naujos teisinės tvarkos taikymo dėl nacionalinių valdžios institucijų diskrecinio sprendimo, galimybė, kad ginčijama priemonė gali būti tiesiogiai su ja

40 Žr. šios išvados 45–47 punktus.

41 Iš tiesų toks sprendimas taip pat nukreipti Teisingumo Teismui kuriuos nors ar visus klausimus, susijusius su bet kurios ES priemonės, dėl kurios ateityje reikia imtis tam tikrų, nors ir ne itin reikšmingų nacionalinių veiksmų, galiojimu, pateikiant prašymus priimti prejudicinius sprendimus dėl galiojimo pagal SESV 267 straipsnį, užuot leidus juos nagrinėti Bendrajam Teismui pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą. Kiek tai susiję su kritiniu požiūriu į tokio bylų srauto valdymo patikimumą atsižvelgiant į dabartinę ES teismų institucinę struktūrą, žr. mano išvadas byloje *Région de Bruxelles-Capitale / Komisija* (C-352/19 P, EU:C:2020:588, 137–147 punktai) ir *sujungtose bylose Vokietija ir Vengrija / Komisija ir Komisija Ville de Paris ir kt.* (C-177/19 P–C-179/19 P, EU:C:2021:476, 108 ir 109 punktai).

42 Siekiant aiškumo, būtina atkreipti dėmesį į tai, kad Dujų direktyvos redakcijose tam tikromis kalbomis vartojami skirtingi terminai nurodant šias dvi situacijas (pvz., redakcijoje anglų kalba vartojama „derogation“ ir „exemption“, vokiečių kalba – „Ausnahme“ ir „Abweichung“), o redakcijose kitomis kalbomis vartojamas vienas ir tas pats terminas (redakcijoje prancūzų kalba vartojama „dérogation“, o redakcijoje italų kalba – „deroga“).

susijusi, išnyktų. Iš tiesų, tokiu atveju yra pagrįsta galimybė, kad kompetentingos nacionalinės valdžios institucijos nuspręstų taikyti diskrecinę išimtį. Todėl akivaizdu, kad šioje byloje yra svarbus galimybės apeliantės situacijai taikyti Dujų direktyvos 36 ir 49a straipsnius vertinimas.

72. Vis dėlto Bendrojo Teismo argumentai šiuo klausimu yra painūs. Visų pirma jų negalima suderinti su šios išvados 61–65 punktuose nurodyta jurisprudencija, pagal kurią tiesioginės sąsajos reikalavimas netaikomas, jeigu nacionalinės valdžios institucijos turi *realią* diskreciją.

73. Vėlgi, laikantis labiau struktūrinio požiūrio, atrodo nepagrįsta (ir sudėtinga, brangu ir laiko atžvilgiu neracionalu) įpareigoti bendrovę prašyti, kad nacionalinės valdžios institucijos priimtų sprendimą, kuris gali būti tik neigiamas, siekiant ginčyti ES akte nustatytą aiškią ir išsamią taisyklę. „Išsami teisių gynimo priemonių ir procedūrų sistema“, į kurią Bendrasis Teismas pateikia nuorodą skundžiamos nutarties 120 punkte, neturi tapti ilgu kliūčių ruožu ieškovams. Ši sistema grindžiama racionaliu ir konstituciniu užduočių padalijimu tarp nacionalinių teismų ir ES teismų. Paprasčiau tariant, būtent priemonės „autorystė“ daro faktinį poveikį ieškovui, kuris nusprendžia, į kurį teismą būtina kreiptis siekiant ginčyti tą priemonę.

74. Šioje byloje, atsižvelgiant į Dujų direktyvos 36 ir 49a straipsnius, šią „autorystę“ galima priskirti tik ES teisės aktų leidėjui. Atrodo, kad nė viena iš šiose nuostatose siūlomų galimybių apeliantei netaikoma. ES teisės aktų leidėjas nusprendė, kad i) nukrypti leidžianti nuostata taikoma tik dujų perdavimo linijoms tarp valstybės narės ir trečiosios šalies, „užbaigtoms anksčiau nei 2019 m. gegužės 23 d.“, ir ii) išimtimi galima pasinaudoti tik įgyvendinant didelius infrastruktūros projektus, dėl kurių nebuvo priimtas joks galutinis sprendimas dėl investicijų [43]. Tiesą sakant, tuo metu, kai buvo priimta ginčijama priemonė (2019 m. balandžio 17 d.), *Nord Stream 2* dujotiekis praėjo išankstinių investicijų etapą [44], kuris vis dėlto nebuvo užbaigtas iki 2019 m. gegužės 23 d., jau nekalbant apie eksploatavimą [45].

75. Taigi, nors šiomis nuostatomis nacionalinėms valdžios institucijoms suteikiama šiek tiek laisvės ateityje tam tikriems operatoriams taikyti išimtį arba nukrypti leidžiančią nuostatą, taip nėra apeliantės atveju. Šiuo atveju šių nuostatų (ne)taikymo klausimas iš anksto išsprendžiamas pagal ES taisykles, nes nacionalinėms valdžios institucijoms *trūksta veiksmų laisvės*, todėl jos privalo veikti kaip Sąjungos *longa manus*. Šiuo klausimu primenu, kad vien tai, jog egzistuoja abstrakčiai nustatytos nukrypti nuo ES akte įtvirtintų taisyklių leidžiančios nuostatos arba jų išimtys, negali turėti jokios įtakos ieškovo padėčiai, jeigu šis ieškovas negali aiškiai pasinaudoti šiomis išimtimis arba nukrypti leidžiančiomis nuostatomis [46].

76. Antra, kadangi apeliantė negali išvengti Dujų direktyvos taisyklių taikymo dėl išimties arba nukrypti leidžiančios nuostatos, būtina įvertinti, ar pareigos, kurios dabar šia direktyva nustatomos apeliantei, kyla pagal patvirtintą ginčijamą priemonę, ar veikiau pagal ją įgyvendinančius nacionalinės teisės aktus.

77. Apeliantė visų pirma kritikuoja tai, kad ginčijama priemone buvo išplėsta Dujų direktyvos 9 straipsnyje nustatytų atskyrimo pareigų taikymo sritis. Bendrasis Teismas nepaneigė, kad iš esmės pareigos pradėtos taikyti plačiau būtent dėl ginčijamos priemonės, kurioje išplečiama Dujų

[43] Viena iš išimties taikymo sąlygų pagal Dujų direktyvos 36 straipsnio 1 dalies b punktą yra ta, kad „investicijų rizikos laipsnis turi būti toks, kad nesuteikus išimties investicija būtų negalima“.

[44] Tai yra neginčytina atsižvelgiant į gerokai įpusėjusius dujotiekio statybos darbus. Pasak apeliantės, galutinis sprendimas dėl pagrindinių investicijų buvo priimtas 2015 m. rugsėjo mėn.

[45] T. y. apytiksliai per vieną mėnesį nuo ginčijamos priemonės priėmimo. Dėl pastarojo aspekto taip pat žr. *Bundesnetzagentur* (Federalinė tinklų agentūra, Vokietija) 2020 m. gegužės 20 d. sprendimą BK7-19-108.

[46] Plg. 2021 m. birželio 22 d. Sprendimą *Venesuela / Taryba* (C-872/19 P, EU:C:2021:507, 90 punktas).

direktyvos 9 straipsnio 1 dalyje numatyto visiško nuosavybės atskyrimo taikymo sritis [47]. Vis dėlto Bendrasis Teismas konstatavo, kad išplėtimą lėmė ne ginčijama priemonė, nes valstybėms narėms buvo leista numatyti dvi visiškos nuosavybės atskyrimo galimybes: vadinamąjį nepriklausomo sistemos operatoriaus (arba ISO) modelį [48] ir vadinamąjį nepriklausomo perdavimo operatoriaus (arba ITO) modelį [49], numatytą atitinkamai Dujų direktyvos 9 straipsnio 8 dalyje ir 9 straipsnio 9 dalyje.

78. Bendrojo Teismo išvada, kad pagal Dujų direktyvos 9 straipsnį valstybės narės turi tris galimybes pasiekti atskyrimą, neabejotinai yra teisinga. Tai pripažino ir apeliantė [50]. Tačiau toje išvadoje neatsižvelgiama į apeliantės nurodytą realų argumentą.

79. Apeliantė ginčijo ne tik visišką nuosavybės atskyrimą. Apeliantė mano, kad *rezultatas*, kurį reikia pasiekti pagal Dujų direktyvos 9 straipsnį (atskyrimas), ir trys *metodai* šiam rezultatui pasiekti (visiška nuosavybė, ISO arba ITO) yra neteisėti.

80. Šiuo klausimu neginčijama, kad, *nepaisant to, kokią galimybę* galiausiai *pasirinks* nacionalinės valdžios institucijos, apeliantės teisinė padėtis neišvengiamai pasikeis. Iš tiesų, apeliantė turės: i) parduoti visą *Nord Stream 2* dujotiekį, ii) parduoti dalį Vokietijos jurisdikcijai priklausančio dujotiekio arba iii) perduoti dujotiekio nuosavybės teises atskirai patronuojamajai įmonei. Nepaisant šių trijų modelių skirtumų, pagal kiekvieną iš jų reikalaujama perduoti nuosavybę ir (arba) dujotiekio ar jo dalies eksploatavimo teises, taip įpareigojant apeliantę pakeisti savo organizacijos struktūrą.

81. Šiomis aplinkybėmis ir atsižvelgiant į išskirtinę situaciją, privalau daryti išvadą, kad apeliantės padėčiai tiesioginį poveikį daro būtent ginčijama priemonė, o ne vien (paskesnės) perkėlimo į nacionalinę teisę priemonės. Būdas, kuriuo apeliantei daromas poveikis, išsamiai reglamentuojamas ginčijamoje priemonėje. Valstybės narės neturi jokios diskrecijos dėl siekiamo galutinio rezultato. Jos gali tik prižiūrėti (ribotą) pasirinkimą, atsižvelgiant į tai, kaip jį pasiekti, pasirinkdamos vieną iš trijų atskyrimo modelių, kuriuos numatė ES teisės aktų leidėjas. Vis dėlto, nepaisant to, kurį iš trijų modelių jos pasirinks, apeliantei bus daromas poveikis. Apibendrinant, valstybės narės neturi jokios diskrecijos spręsti, *ar* ir *kokių* veiksmų imtis, nes joms leidžiama tik pasirinkti vieną iš trijų iš anksto nustatytų būdų *kaip*.

82. Todėl nagrinėjama byla priskiriama prie tų situacijų [51], kuriose ES teismai ne kartą nusprendė, kad tiesioginė sąsaja yra. Šiuo klausimu nesuprantu, kodėl dabartinė byla skiriasi, pvz., nuo ES teismų nagrinėtos bylos *Infront* [52], kuria apeliantė iš tiesų rėmėsi Bendrajame Teisme. Remdamasis gana logišku argumentu, Bendrasis Teismas konstatavo, kad ta byla teisiškai ir faktiškai skyrėsi nuo šios bylos, remiantis tuo, kad pirmoji buvo susijusi su sprendimu (o ne direktyva) ir kad pastaroji „nėra netipiška“ [53].

47 Pagal šią taisyklę numatyta visiškai atskirti dujų perdavimo tinklų nuosavybę ir eksploatavimą nuo dujų gamybos ir tiekimo veiklos.

48 Pagal ISO modelį, nustatytą Dujų direktyvos 14 straipsnyje, vertikaliai integruotai įmonei priklauso perdavimo sistemos tinklas, tačiau perdavimo sistemos operatorius turi būti nepriklausomas subjektas.

49 Pagal ITO modelį, nustatytą Dujų direktyvos IV skyriuje, vertikaliai integruotai įmonei priklauso teisiškai atskiras subjektas, kuriam priklauso perdavimo sistema (būtent ITO) ir kuris ją eksploatuoja. Pastarasis subjektas turi veikti nepriklausomai nuo vertikaliai integruotos įmonės.

50 Žr. skundžiamos nutarties 113 punktą.

51 Nurodyta šios išvados 61–65 punktuose.

52 2005 m. gruodžio 15 d. Sprendimas *Infront WM / Komisija* (T-33/01, EU:T:2005:461).

53 Skundžiamos nutarties 117 punktas.

83. Man neaišku, ką Bendrasis Teismas turėjo omenyje nurodydamas, kad ši byla „nėra netipiška“, ir kaip tai svarbu pagal SESV 263 straipsnį[54]. Vėlgi, mano manymu, pagrindinis aspektas veikiau yra tai, ar sutinkama, kad akto pavadinimas ir forma pagal tą nuostatą nėra reikšmingas. Tuomet tokiu atveju kyla vienintelis esminis klausimas, ar tariamas poveikis apeliantės teisinei padėčiai atsirado paprasčiausiai dėl to, kad ES aktas ginčijamas, ar dėl paskesnio akto įgyvendinimo.

84. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, skundžiamos nutarties 118 punkte Bendrojo Teismo pateiktoje išvadoje, kad ginčijama priemonė nebuvo tiesiogiai susijusi su apeliante, nes pagal atskyrimo nuostatą buvo reikalingos nacionalinės įgyvendinimo priemonės, padaryta teisės klaida.

85. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, pažymiu, kad, mano manymu, nė vienas iš skundžiamoje nutartyje Bendrojo Teismo nurodytų motyvų, kuriais siekiama paneigti tiesioginę sąsają (ginčijama priemonė yra direktyva ir nuostata dėl atskyrimo nedaro tiesioginio poveikio apeliantės teisinei padėčiai), nėra teisingas, todėl darau išvadą, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai skundžiamos nutarties 116 punkte nusprendė, kad apeliantė nėra tiesiogiai susijusi, o tai lėmė toliau skundžiamos nutarties 124 punkte padarytą klaidingą išvadą dėl galimybės pareikšti ieškinį pagal SESV 263 straipsnį.

86. Šios teisės klaidos pačios savaime yra pakankamos, kad būtų panaikintas skundžiamos nutarties rezoliucinės dalies 4 punktas, kuriame ieškinys atmestas kaip nepriimtinas. Tačiau išsamumo sumetimais ir siekiant visapusiškai padėti Teisingumo Teismui nagrinėti šį apeliacinį skundą, taip pat aptarsiu kitą apeliantės argumentą, pateiktą išdėstant apeliacinio skundo pirmąjį pagrindą.

c) Neaptarti papildomi apeliantės argumentai

87. Bendrajame Teisme apeliantė teigė, kad ginčijama priemonė turėjo tiesioginį poveikį jos teisinei padėčiai, nes ji visų pirma sukėlė trijų rūšių padarinius. Be to, kad buvo įtvirtinta atskyrimo pareiga, aptarta ankstesniame šios išvados skirsnyje, joje taip pat reikalaujama, kad apeliantė taikytų taisykles dėl trečiosios šalies prieigos ir tarifų reguliavimo. Savo teiginiuose, išsakytuose Bendrajam Teismui (ypač savo ieškinyje ir pastabose dėl atsakovų nepriimtinumu grindžiamų prieštaravimų), apeliantė ne kartą nurodė (tariamai žalingus) padarinius jos padėčiai dėl šių trijų nuostatų taikymo.

88. Skundžiamoje nutartyje Bendrasis Teismas kažkiek tai pripažino[55]. Vis dėlto jis atmetė tiesioginės sąsajos reikalavimą, nagrinėdamas tik atskyrimo nuostatas. Bendrasis Teismas nesugebėjo išnagrinėti, ar, nepaisant tariamų padarinių, kurie atsiranda dėl atskyrimo taisyklių, apeliantės teisinei padėčiai galėjo turėti įtakos nuostatos dėl trečiosios šalies prieigos ir (arba) tarifų reguliavimo.

89. Apeliantės suformuluoti argumentai dėl trečiosios šalies prieigos ir tarifų reguliavimo, kurie toli gražu nėra papildomi motyvai, kuriuos galėtų ignoruoti arba numanomai atmesti Bendrasis Teismas, buvo du jos trilypio paaiškinimo, kodėl ginčijama priemonė jai darė tiesioginį poveikį,

[54] Jeigu Bendrasis Teismas manytų, kad ginčijama direktyva yra *tikra* direktyva, o ne užslėptas sprendimas (kaip šiame apeliaciniame skunde teigia Taryba), norėčiau tik priminti jurisprudenciją, pagal kurią „vien to, kad ginčijamos nuostatos yra visuotinai taikomo akto dalis, *kuris iš tikrųjų yra direktyva, o ne sprendimas* [SESV 263 straipsnio] ketvirtos pastraipos prasme, priimtas direktyvos forma, neužtenka, jog būtų galima atmesti galimybę, kad šios nuostatos gali būti tiesiogiai ir konkrečiai susijusios su privačiu asmeniu“. Žr. 2010 m. kovo 2 d. Sprendimą *Arcelor / Parlamentas ir Taryba* (T-16/04, EU:T:2010:54, 94 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Išskirta mano.

[55] Žr. skundžiamos nutarties 96 ir 98 punktus.

aspektai. Kiekvienas iš šių trijų aspektų pats savaime galėtų būti pakankamas siekiant pagrįsti išvadą dėl tiesioginės sąsajos. Visų pirma, nepaisant atskyrimo formos, kurią galiausiai pasirinks nacionalinės valdžios institucijos, apeliantei nustatytos su trečiųjų šalių prieiga ir tarifų reguliavimu susijusios pareigos lieka nepakitusios.

90. Šiomis aplinkybėmis skundžiama nutartis neišvengiamai taip pat yra nepagrįsta dėl nenurodytų motyvų. Ši teisės klaida yra susijusi su viešąja tvarka. Teisingumo Teismas ją gali[56] nustatyti *ex officio*[57], visų pirma tais atvejais, kai ji yra susijusi su ieškinio Bendrajame Teisme priimtinumu[58].

91. Taigi, nepaisant pirmiau nurodytų teisės klaidų, susijusių su nuostatų dėl atskyrimo (Dujų direktyvos 9 straipsnis) ir dėl nukrypti leidžiančios nuostatos ir išimties (nustatytų atitinkamai Dujų direktyvos 49a ir 36 straipsniuose) aiškinimu ir taikymu, skundžiamos nutarties rezoliucinės dalies 4 punktas taip pat turi būti panaikintas dėl motyvų trūkumo.

92. Be to, jeigu Bendrasis Teismas būtų tinkamai įvertinęs nuostatas dėl trečiosios šalies prieigos ir tarifų reguliavimo, jis būtų priėjęs prie išvados, kad šios nuostatos taip pat turi tiesioginį poveikį apeliantei.

93. Tiesa, kad, kaip nurodo atsakovai ir įstojusios į bylą šalys, pagal Dujų direktyvos 32 ir 41 straipsnius reikalaujama, kad valstybės narės „užtikrintų“ jų įgyvendinimą.

94. Tačiau šiomis aplinkybėmis vargu ar galima suabejoti tuo, kad apeliantė neginčija konkrečių būdų, kuriais būtų galima įvykdyti pagal šias nuostatas kylančią pareigą. Apeliantė ginčija pačių pareigų, atsiradusių priėmus ginčijamą priemonę, esmę.

95. Trumpai tariant, pagal Dujų direktyvos 32 straipsnį perdavimo sistemos operatoriai privalo suteikti nediskriminacinę prieigą prie savo pajėgumų galimiems vartotojams, remiantis paskelbtais tarifais. Dujų direktyvos 41 straipsnio 6, 8 ir 10 dalyse iš esmės nustatyta, kad perdavimo sistemos operatorių tarifus, taikomus už jų perdavimo pajėgumų naudojimą, privalo patvirtinti atitinkamos valstybės narės nacionalinė reguliavimo institucija.

96. Laikantis šių nuostatų, apeliantei tiek, kiek numatyta šiose taisyklėse, bus teisiškai trukdoma veikti kaip įprastam rinkos operatoriui, kuris laisvai pasirenka savo klientus ir nustato kainų politiką. Todėl apeliantė susidurs su įvairiais naujais reguliavimo apribojimais, kuriais bus ribojama jos teisė į nuosavybę ir laisvė užsiimti verslu. Šie apribojimai yra nauji, atsižvelgiant į tai, kad investicijų metu galiojusiuose teisės aktuose, infrastruktūros statybos pradžios metu ir tada, kai apeliantė sudarė sutartis dėl infrastruktūros finansavimo ir būsimo veikimo[59], nebuvo numatyta privaloma trečiosios šalies prieiga ir nacionalinės reguliavimo institucijos patvirtinti tarifai.

[56] Apeliantė tinkamai atkreipė dėmesį į Bendrojo Teismo klaidą šiuo klausimu, susijusią su jo argumentais dėl klaidingo SESV 263 straipsnio ketvirtos pastraipos aiškinimo ir taikymo, nors ir nepateikė nuorodos į tai, kad Bendrasis Teismas „nepateikė motyvų“. Žr. šios išvados 67 punktą.

[57] Šiuo klausimu žr. 2017 m. gruodžio 20 d. Sprendimą *EUIPO / European Dynamics Luxembourg ir kt.* (C-677/15 P, EU:C:2017:998, 36 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

[58] Žr., *inter alia*, 2013 m. rugsėjo 5 d. nutartį *ClientEarth / Taryba* (C-573/11 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2013:564, 20 punktas).

[59] Visų pirma remiuosi 2017 m. kovo 7 d. su „Gazprom Export LLC“ sudaryta dujų transportavimo sutartimi ir 2017 m. balandžio ir birželio mėn. su „Gazprom“, „ENGIE S.A.“, „OMV AG“, „Royal Dutch Shellplc“, „Uniper SE“ ir „Wintershall Dea GmbH“ sudarytomis ilgalaikio skolos finansavimo sutartimis. Bendrajam Teismui buvo pateiktos susijusios šių sutarčių ištraukos.

97. Tai nereiškia, kad tuo atveju, kai bendrovė investuoja ir ketina patekti į rinką esant tam tikrai tvarkai, nepaisant tų investicijų dydžio, teisės aktų leidėjas negali teisėtai pakeisti tos tvarkos. Iš tiesų taip tikrai nėra.

98. Vis dėlto, nustatant, ar tos tvarkos pakeitimai, kuriais sukuriamos naujos pareigos ir apribojimai, kurių anksčiau nebuvo, yra pagrįsti, reikia atlikti vertinimą, susijusį su apeliantės ieškinio *esme*. Dėl *priimtinumo* pažymėtina, kad vienintelis svarbus klausimas yra tai, ar tos pareigos ir apribojimai kyla tiesiogiai pagal ginčijamą priemonę, o ne tai, ar jie yra pagrįsti ar pateisinami. Ar šie apribojimai ir pareigos jau daro poveikį apeliantės teisinei ir ekonominei padėčiai ir jos pajėgumams vykdyti pareigas pagal anksčiau sudarytas sutartis [60], nepaisant jokių priemonių, kurios galiausiai gali būti nustatytos nacionaliniu lygmeniu?

99. Galiausiai reikia išnagrinėti du papildomus argumentus, kuriuos pateikė atsakovai ir įstojusios į bylą šalys.

100. Pirma, mano manymu, Lenkijos vyriausybės argumentas, kad apeliantės teisinei padėčiai ginčijama priemonė negali daryti poveikio, nes Dujų direktyva jau buvo taikoma tokiems dujotiekiams kaip *Nord Stream 2* dujotiekis, yra nepagrįstas. Man atrodo, kad tam dujotiekiui, kuriuo valstybė narė (Vokietija) sujungiama su ne valstybe nare (Rusija), akivaizdžiai nebuvo taikoma ankstesnė „jungiamojo vamzdyno“ apibrėžtis, numatyta pirminės Dujų direktyvos redakcijos 2 straipsnio 17 dalyje. To akto apibrėžtyje buvo nurodytas „valstybių narių sieną kertantis ar tarp valstybių narių nutiestas perdavimo vamzdynas, kurio vienintelė paskirtis – sujungti tų valstybių narių nacionalines perdavimo sistemas“.

101. Taigi ginčijamoje priemonėje apibrėžtis išplėsta taip, kad apimtų ir „perdavimo linij[ą] tarp valstybės narės *ir trečiosios šalies* iki valstybių narių teritorijos arba tos valstybės narės teritorinės jūros“ [61]. Be to, pačios ginčijamos priemonės formuluotė lyg ir paneigia Lenkijos vyriausybės argumentą: kaip matyti iš 3 konstatuojamosios dalies, ta priemone buvo siekiama „šalinti gamtinių dujų vidaus rinkos sukūrimo kliūtis, kurios kyla dėl to, kad Sąjungos rinkos taisyklės *netaikomos dujų perdavimo linijoms į trečiąsias valstybes ir iš jų*“ [62].

102. Antra, man taip pat atrodo mažai įtikinamas Parlamento ir Lenkijos vyriausybės pateiktas argumentas dėl tariamo poveikio apeliantei nebuvimo remiantis tuo, kad ji dar nepradėjo komercinės veiklos. Dujų direktyva, kuri apeliantei pradėta taikyti dėl ginčijamos priemonės, reglamentuota ne tik dabar rinkoje veikiančių įmonių, bet ir į rinką ketinančių patekti įmonių veikla. Pavyzdžiui, Dujų direktyvos 36 ir 49a straipsniuose reglamentuotos situacijos, kai įmonė dar nepradėjo teikti savo paslaugų. Pirmoji nuostata visų pirma yra susijusi su situacijomis, kuriose atitinkamos infrastruktūros statyba dar net nepradėta.

103. Vis dėlto, galbūt dar svarbiau yra tai, kad, atsižvelgiant į pagrindines ekonomines realijas, dujotiekio negalima prilyginti klementinams [63]. Toks didelis infrastruktūros projektas nėra per naktį pradedama verslo veikla. Šioje byloje, atsižvelgiant į tai, kad dujotiekio statybos darbai yra įpusėję ir į dideles apeliantės investicijas per daugybę metų, pažymėtina, kad ginčijama priemonė sukels įvairių pasekmių apeliantės organizacijos struktūrai ir jos verslo vykdymo būdui. Kai kurie

[60] Žr. *mutatis mutandis* generalinio advokato Y. Bot išvadą, pateiktą byloje *Sahlstedt ir kt. / Komisija* (C-362/06 P, EU:C:2008:587, 66–76 punktai).

[61] Išskirta mano.

[62] Išskirta mano.

[63] 1963 m. liepos 15 d. Sprendimas *Plaumann / Komisija* (25/62, EU:C:1963:17), net jeigu toje byloje nagrinėjamos verslo veiklos pobūdis buvo gana svarbus konkrečios sąsajos sąvokai.

pakeitimai, kurių reikalaujama iš apeliantės, būtinai turės būti įgyvendinti net *prieš* pradedant vykdyti komercinę veiklą. Todėl negalima teigti, kad poveikis yra išimtinai hipotetinis arba bet kuriuo atveju susijęs su būsimais įvykiais.

104. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, manau, kad apeliantės apeliacinio skundo pirmojo pagrindo antra dalis taip pat yra pagrįsta. Bendrasis Teismas klaidingai aiškino Dujų direktyvos 9 straipsnį, neįvertino jos 36 ir 49a straipsnių reikšmės ir neišnagrinėjo 32 ir 41 straipsnių poveikio. Dėl šių nuostatų apeliantei kyla naujos pareigos. Pagrindinei šių pareigų daliai (jas iš esmės ginčija apeliantė [64]) nacionalinės įgyvendinimo priemonės negali daryti esminės įtakos.

105. Taigi darau išvadą, kad ginčijama priemonė turi būti laikoma tiesiogiai susijusia su apeliante.

B. Apeliacinio skundo antrasis pagrindas

106. Apeliacinio skundo antrasis pagrindas yra susijęs su skundžiamos nutarties 38–72 ir 125–135 punktais.

107. Skundžiamos nutarties 38–72 punktuose Bendrasis Teismas nagrinėjo Tarybos prašymą priimti sprendimą dėl atskirojo procesinio klausimo [65]. Jis įpareigojo iš bylos medžiagos išimti du Tarybos ginčijamus dokumentus (A.14 ir O.20 priedai). Jis taip pat nusprendė, kad į šių dokumentų ištraukas, pateiktas apeliantės dokumentuose, nebereikėtų atsižvelgti. Kita vertus, Bendrasis Teismas nusprendė, kad nebuvo jokio reikalo priimti sprendimo dėl trečiojo dokumento (derybinių nurodymų) išėmimo, nes tas dokumentas nebuvo pateiktas.

108. Tada Bendrasis Teismas skundžiamos nutarties 125–135 punktuose nagrinėjo apeliantės prašymą taikyti proceso organizavimo priemonę, kuria buvo siekiama, kad Bendrasis Teismas įpareigotų atsakovus pateikti neredaguotas tam tikrų dokumentų versijas [66]. Bendrasis Teismas visų pirma konstatavo, kad nebuvo reikalo priimti sprendimo dėl šio prašymo. Jis atkreipė dėmesį į tai, kad atitinkamais dokumentais tariamai siekta įrodyti, kad ginčijama priemonė buvo konkrečiai susijusi su apeliante. Tačiau Bendrasis Teismas laikėsi nuomonės, kad ieškinį buvo galima atmesti kaip nepriimtiną, nenagrinėjant konkrečios sąsajos reikalavimo.

109. Tada Bendrasis Teismas nagrinėjo Tarybos prašymą iš bylos medžiagos išimti du apeliantės dokumentus, pridėtus prie jos prašymo priimti proceso organizavimo priemonę (neredaguoti Vokietijos dokumentai). Jis nusprendė, kad prašymas buvo pagrįstas.

110. Savo apeliaciniame skunde apeliantė tvirtina, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, nurodydamas i) išimti ginčijamus priedus iš bylos medžiagos ir ii) kad nereikia atsižvelgti į apeliantės ieškinio dalis, kuriose buvo pateiktos šių dviejų priedų ištraukos.

1. Šalių argumentai

111. Apeliantė teigia, kad Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą dėl to, kad savo argumentus iš esmės grindė vien Reglamente Nr. 1049/2001 nustatytų taisyklių dėl galimybės susipažinti su dokumentais taikymu. Nors ši priemonė gali būti naudojama kaip tam tikras orientyras

64 Taip pat žr. generalinio advokato Y. Bot išvadą byloje *Komisija / Infront WM* (C-125/06 P, EU:C:2007:611, 84 punktas).

65 Žr. šios išvados 16 ir 17 punktus.

66 Žr. šios išvados 18 ir 19 punktus.

atsižvelgiant į interesus, kuriuos ES teismams gali prireikti išnagrinėti priimant sprendimą dėl nagrinėjamoje byloje pateiktų įrodymų priimtinumo, jos negalima *ipso facto* taikyti šiose situacijose. Bendrasis Teismas turėjo įvertinti ginčijamų priedų priimtinumą, be kita ko, atsižvelgdamas į kitus, be kita ko, skirtingus interesus, palyginti su išdėstytais Reglamente Nr. 1049/2001. Visų pirma pagal suformuotą jurisprudenciją reikalaujama, kad ES teismai išnagrinėtų, ar šalies pateikti dokumentai gali būti svarbūs arba net turėti lemiamą reikšmę sprendžiant ginčą.

112. Taryba mano, kad šis apeliacinio skundo pagrindas yra nepriimtinas, nes iš esmės apeliantė siekia, kad Teisingumo Teismas peržiūrėtų Bendrojo Teismo atliktą faktinių aplinkybių vertinimą, būtent, ar ginčijamus priedus buvo tinkama ir būtina pateikti. Be to, abu atsakovai, kurių argumentus palaiko į bylą įstojusios šalys, teigia, kad šis apeliacinio skundo pagrindas yra nepagrįstas, nes Bendrasis Teismas teisingai taikė įrodymų priimtinumo principus, remdamasis ES teismų jurisprudencija. Atsakovai pažymi, kad ginčijami priedai buvo vidaus dokumentai, su kuriais visuomenei niekada nebuvo leista susipažinti.

2. Analizė

113. Visų pirma Tarybos argumentą dėl apeliacinio skundo antrojo pagrindo nepriimtinumo reikėtų atmesti. Iš tiesų apeliantė neprašo Teisingumo Teismo iš naujo įvertinti Bendrojo Teismo atlikto vertinimo dėl ginčijamų priedų svarbos. Apeliantė veikiau kritikuoja teisės aktus, taikytus vertinant atitinkamų dokumentų priimtinumą. Tai yra teisės klausimas ir jį iš esmės galima peržiūrėti nagrinėjant apeliacinį skundą.

114. Dėl apeliacinio skundo antrojo pagrindo esmės pritariu apeliantei. Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, susijusią su požiūriu, kurio laikėsi nagrinėdamas, ar ginčijami priedai gali būti priimti kaip įrodymai.

115. Siekdamas paaiškinti šią išvadą, pirmiausia apibendrinsiu įrodymų pateikimo ES teismuose principus, atkreipdamas dėmesį į atitinkamose nuostatose ir jurisprudencijoje išdėstytą atvirą požiūrį (a skirsnis). Paskui pereisiu prie galimų šios tvarkos išimčių, kurias iš dalies galima grįsti Reglamento Nr. 1049/2001 nuostatomis (b skirsnis). Dar aptarsiu papildomą, bet svarbų skirtumą tarp galimybės susipažinti su dokumentais tvarkos ir taisyklių, reglamentuojančių įrodymų pateikimą ES teismuose: pasekmės, kylančios dėl leidimo susipažinti su dokumentais (c skirsnis). Toliau, atsižvelgdamas į šį kontekstą, aptarsiu konkrečias priežastis, dėl kurių Bendrasis Teismas skundžiamoje nutartyje nagrinėdamas ginčijamų priedų priimtinumo klausimą padarė teisės klaidą (d skirsnis). Galiausiai trumpai aptarsiu šių priedų svarbą šioje byloje (e skirsnis).

a) Paprastai atviras požiūris į įrodymų priimtinumą

116. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statute nėra jokios konkrečios nuostatos dėl šalių pateiktų įrodymų priimtinumo. Vis dėlto statuto 24 straipsnyje nustatyta, kad ES teismai gali prašyti šalių pateikti *visus dokumentus ir informaciją*, kurių jie pageidauja. ES teismai taip pat gali reikalauti, kad valstybės narės ir ES institucijos, įstaigos ar organai pateiktų *visą informaciją*, kuri laikoma būtina bylai, net jeigu jos nėra bylos šalys.

117. Bendrojo Teismo ir Teisingumo Teismo procedūros reglamentuose taip pat nėra jokios bendros nuostatos dėl įrodymų (ne)priimtinumo. Šiuose reglamentuose tik reguliuojama, *kada* ir *kaip* šalys gali pateikti, o Teisingumo Teismas gauti įrodymus (šiuo atveju nekalbama apie tai, *kokie* įrodymai gali būti pateikti arba gauti).

118. Atitinkamai Teisingumo Teismas ne kartą nusprendė, kad „šalių procesinio lygiateisiškumo principas, kuris neatsiejamas nuo pačios teisingo bylos nagrinėjimo koncepcijos, apima pareigą kiekvienai šaliai suteikti protingą galimybę pateikti savo poziciją, *įskaitant įrodymus*, tokiomis aplinkybėmis, dėl kurių ji neatsidurtų akivaizdžiai nepalankesnėje padėtyje nei jos priešininkas“ [67]. Be to, Teisingumo Teismas taip pat nurodė, kad „ES teisėje vyrauja *laisvo įrodymų vertinimo* principas“ ir kad „vertinant įrodymų vertę Teisingumo Teisme lemiamą reikšmę turi tik jų patikimumas“ [68].

119. Konkretesnėje jurisprudencijoje taip pat patvirtinama, kad nėra jokio *a priori* draudimo, susijusio su tam tikromis įrodymų *formomis* arba *kilme* [69]. Dėl *būdo*, kuriuo įrodymai buvo gauti, ES teismai aiškiai nurodė, kad paprastai laisvai galima pateikti tik teisėtai gautus įrodymus [70], laikantis visuotinai pripažįstamo teisės principo *nemo auditur propriam turpitudinem allegans*. Vis dėlto, ES teismai, panašiai kaip ir kiti aukščiausios instancijos teismai [71], taip pat neatmetė galimybės, kad išimtiniais atvejais neteisėtai (arba netinkamai) gauti įrodymai taip pat gali būti priimtini [72]. Visų pirma tai pasakytina apie atvejus, kai dokumentų autentiškumu neabejojama [73] ir kai nenustatoma, kad įrodymus pateikusi šalis juos gavo neteisėtai [74].

120. Remiantis tuo, kas išdėstyta, iš esmės galima teigti, kad ES teismams galima pateikti *bet kokius* įrodymus [75]. Vis dėlto atitinkamas ES teismas gali atsižvelgti į *kitus interesus*, dėl kurių išimties tvarka gali būti pagrįstai atsisakoma priimti įrodymus, ir palyginti šiuos interesus su interesais, kuriais remiantis įrodymus būtų galima priimti.

67 Žr. 2017 m. gegužės 16 d. Sprendimą *Berlioz Investment Fund* (C-682/15, EU:C:2017:373, 96 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

68 Žr. neseniai priimtą 2019 m. birželio 12 d. Nutartį *OY / Komisija* (C-816/18 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2019:486, 6 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Išskirta mano.

69 Šiuo klausimu žr. 1996 m. vasario 29 d. Sprendimą *Lopes / Teisingumo Teismas* (T-280/94, EU:T:1996:28, 56–59 punktai), 2013 m. rugsėjo 6 d. Sprendimą *Persia International Bank / Taryba* (T-493/10, EU:T:2013:398 95 punktas) ir 2013 m. rugsėjo 12 d. Sprendimą *Besselink / Taryba* (T-331/11, nepaskelbta Rink., EU:T:2013:419, 11 ir 12 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. pagal analogiją 2007 m. sausio 25 d. Sprendimą *Dalmine / Komisija* (C-407/04 P, EU:C:2007:53, 46–51 punktai) ir 2008 m. liepos 1 d. Sprendimą *Švedija ir Turco / Taryba* (C-39/05 P ir C-52/05 P, EU:C:2008:374, 57 punktas).

70 Žr. pagal analogiją 2018 m. rugsėjo 26 d. Sprendimą *Infineon Technologies / Komisija* (C-99/17 P, EU:C:2018:773, 65 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

71 Žr., įskaitant nuorodas į Tarptautinio Teisingumo Teismo jurisprudenciją tuo pačiu klausimu, J. J. Quintana *Litigation at the International Court of Justice*, Leiden, Brill, 2015, p. 385.

72 Žr. visų pirma 2015 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Dalli / Komisija* (T-562/12, EU:T:2015:270, 47 ir 48 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija) ir 2017 m. kovo 23 d. Nutartį *Troszczynski / Parlamentas* (T-626/16, nepaskelbta Rink., EU:T:2017:237, 27 ir 28 punktai) ir 2017 m. kovo 23 d. Nutartį *Gollnisch / Parlamentas* (T-624/16, nepaskelbta Rink., EU:T:2017:243, 27 ir 28 punktai).

73 Šiuo klausimu žr. 2018 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *QB / ECB* (T-827/16, EU:T:2018:756, 67 punktas). Taip pat žr. *a contrario* 1981 m. gruodžio 17 d. Sprendimą *Ludwigshafener Walzmühle Erling ir kt. / Taryba ir Komisija* (197/80–200/80, 243/80, 245/80 ir 247/80, EU:C:1981:311, 16 punktas).

74 2015 m. gegužės 12 d. Sprendimas *Dalli / Komisija* (T-562/12, EU:T:2015:270, 49 punktas) ir 2018 m. lapkričio 8 d. Sprendimas *QB / ECB* (T-827/16, EU:T:2018:756, 68–72 punktai).

75 Atrodo, kad ši nuostata galioja ir teisės doktrinoje: žr., *inter alia*, K. P. E. Lasok *The European Court of Justice: Practice and Procedure*, 2-as leid., Buttersworth, 1994, p. 344; E. Barbier de la Serre ir A. L. Sibony „Expert Evidence Before the EC Courts“, *Common Market Law Review*, 2008, p. 958 ir 959; ir K. Lenaerts, I. Maselis ir K. Gutman *EU Procedural Law*, Oxford University Press, Oksfordas, 2014, p. 768 ir 769.

b) Įrodymų priimtinumo išimtys

121. Dėl interesų, kuriuos gali prireikti apsaugoti ir tokiu atveju leisti taikyti laisvo įrodymų pateikimo principo išimtis, kai kurių minčių galima pasisemti iš nuostatų, kurias ES teisės aktų leidėjas aiškiai paminėjo Reglamente Nr. 1049/2001. Kaip nurodė Teisingumo Teismas, ta priemonė turi „tam tikrą orientacinę vertę siekiant palyginti interesus, kad būtų galima priimti sprendimą“ dėl prašymo išimti iš bylos medžiagos ES teismams pateiktus dokumentus [76].

122. Vis dėlto, atsižvelgiant į tai, kad ta priemone nustatoma išsami ir visapusiška tvarka, kiek tai susiję su galimybe susipažinti su dokumentais, akivaizdu, kad to negalima pasakyti kalbant apie įrodymų pateikimą. ES teismai gali ir, kai tinkama, turėtų atsižvelgti į kitus (teisminio arba neteisminio pobūdžio) interesus.

123. Apskritai šiomis aplinkybėmis norėčiau perspėti dėl automatiško arba bet kuriuo atveju perteklinio rėmimosi Reglamento Nr. 1049/2001 nuostatomis. Iš tiesų nėra jokio atsitiktinumo, kad ši priemonė netaikoma Europos Sąjungos Teisingumo Teismo turimiems dokumentams ir kad institucijos, kurioms taikoma ši priemonė, turi atsisakyti leisti susipažinti su dokumentais „dėl kurių atskleidimo nukentėtų [teismo proceso] apsauga“ [77].

124. Tai yra gana logiška. Iš tiesų daugumoje teisinių sistemų nustatytos specialios informacijos atskleidimo teismo procese tvarkos. Todėl pagrįsta, kad ES teisės aktų leidėjas nusprendė, kad bendrosios taisyklės dėl galimybės susipažinti su dokumentais *neturėtų daryti įtakos* toms specialioms tvarkoms. *A fortiori* neįsivaizduojama, kad tokia priemone kaip Reglamentas Nr. 1049/2001 *de facto* būtų leidžiama *reglamentuoti* įrodymų pateikimo Europos Sąjungos Teisingumo Teismui taisykles.

125. Žinoma, abu taisyklių rinkiniai – galimybė susipažinti su dokumentais ir įrodymų pateikimas – grindžiami panašia *taisyklių ir jų išimčių* sistema. Pagal taisyklę informacija atskleidžiama, o išimtis yra susijusi su neatskleidimu. Tačiau būtent šioje vietoje baigiasi bet kokia tinkama paralelė tarp abiejų tvarkų ir, svarbiausia, bendra konkuruojančių vertybių ir interesų pusiausvyra, kurią reikia pasiekti vienoje iš jų.

126. Abu taisyklių rinkiniai i) yra susiję su skirtingos rūšies veikla, ii) jais siekiama skirtingų tikslų, todėl iii) institucijos turi atlikti gana skirtingą vertinimą, priimdamos sprendimą dėl atitinkamo dokumento atskleidimo.

127. Pirma, nemanau, kad būtina išsamiai aiškinti, kodėl tam tikro dokumento *atskleidimas visuomenei* yra sunkiai palyginamas su dokumento *pateikimu* (taigi ir jo atskleidimu) *teismui*. Neįsivaizduojama, kad Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, kuris yra vienintelis ES institucijų ir įstaigų teisėtumo prižiūrėtojas ir užtikrintojas, peržiūrėdamas ES akto teisėtumą, turėtų tokio pat lygmens prieigą prie šių institucijų ir įstaigų dokumentų, kaip ir, pvz., žurnalistai, mokslininkai ar nevyriausybinės organizacijos.

128. Antra, taip pat svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad, atsižvelgiant į šių rūšių veiklos skirtumus, atitinkamais taisyklių rinkiniais siekiami *tikslai* taip pat yra gana skirtingi.

[76] Žr., pvz., 2020 m. sausio 31 d. Sprendimą *Slovėnija / Kroatija* (C-457/18, EU:C:2020:65, 67 punktas) ir 2019 m. gegužės 14 d. Nutartį *Vengrija / Parlamentas* (C-650/18, nepaskelbta Rink., EU:C:2019:438, 9, 12 ir 13 punktai).

[77] Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 2 dalis.

129. Reglamento Nr. 1049/2001 tikslas, nurodytas jo antroje konstatuojamojoje dalyje, yra padidinti atvirumą ir skaidrumą viešojo administravimo sektoriuje, siekiant sudaryti sąlygas piliečiams aktyviau dalyvauti sprendimų priėmimo procese ir garantuoti didesnį administracijos teisėtumą ir užtikrinti jos veiksmingumą ir atsakomybę. Pagrindinis tikslas yra stiprinti demokratijos ir pagarbos pagrindinėms teisėms principus.

130. Savo ruožtu taisyklėmis dėl įrodymų siekiama užtikrinti tinkamą teisingumo vykdymą, sudarant sąlygas Europos Sąjungos Teisingumo Teismui vykdyti savo misiją pagal ESS 19 straipsnį. Pagrindinis tikslas yra garantuoti kiekvieno asmens teisę į veiksmingą teisinę gynybą, kaip nustatyta Chartijos 47 straipsnyje.

131. Trečia, šie (skirtingi) tikslai būtinai lemia vertinimą, kurį įvairiais būdais turi atlikti ES institucija, kuriai pavesta užduotis priimti sprendimą dėl ginčijamo dokumento likimo. Visų pirma esama kelių panašumų tarp, pirma, būdų, kuriais įvertinami konkuruojantys interesai abiejose sistemose, ir, antra, rezultatų, kurie gaunami abiem atvejais vertinant atitinkamas vertybes ir interesus.

132. Reglamente Nr. 1049/2001 nustatytomis taisyklėmis bandoma pasiekti piliečių interesų turėti atvirą ir skaidrią administraciją ir poreikio užtikrinti ES institucijų gebėjimą veiksmingai atlikti savo užduotis pusiausvyrą [78]. Todėl institucija, gavusi prašymą pateikti dokumentą, privalo įvertinti, ar, atsižvelgiant į konkrečias tam tikro atvejo aplinkybes, leidimas visuomenei susipažinti su atitinkamu dokumentu nepakenktų institucijos gebėjimui ginti šiame reglamente nustatytus interesus. Be to, net jeigu šiam gebėjimui gali būti daromas poveikis, institucija turėtų įvertinti galimą viršesnio intereso, dėl kurio reikia atskleisti informaciją, buvimą.

133. Akivaizdu, kad sprendimas dėl įrodymų pateikimo vykstant teismo procesui reiškia kitokios rūšies analizę. Įrodinėjimo srityje taikomomis taisyklėmis siekiama nustatyti, į kokius informacijos šaltinius teismas gali atsižvelgti, siekdamas nustatyti ginčui išspręsti reikšmingas faktines aplinkybes. Iš tiesų nelengva rasti tinkamų priežasčių, dėl kurių ES teismai turėtų neatsižvelgti į tam tikrus informacijos šaltinius (kurie gali būti reikšmingi), taip padidėjant teisminių klaidų rizikai.

134. Žinoma, negalima teigti, kad tam tikrais atvejais atsižvelgiant į būtinybę apsaugoti konkretų interesą nebūtų galima pateisinti atsisakymo priimti šalių pateiktus įrodymus, neatsižvelgiant į jų reikšmingumą. Iš tiesų jurisprudencijoje pateikiami keli situacijų, kai ES teismai pripažino tam tikras laisvo įrodymų vertinimo principo išimtis, pavyzdžiai. Šiuo atveju galima pateikti tris pavyzdžius.

135. Pirma, iš tiesų šalis negali naudoti proceso tam, kad „apeitų“ *leidimo susipažinti su dokumentais* taisykles. Taip būtų tuo atveju, jeigu šalis pradėtų nepagrįstai bylinėtis siekdama tik susipažinti su dokumentais, kurie kitu atveju būtų konfidencialūs [79]. Taip pat gali būti, kad, kilus tikram ginčui, šalis prašo leisti susipažinti su konfidencialiu ES institucijos turimu dokumentu, kurio atskleidimas iš tiesų galėtų pakenkti tos institucijos gebėjimui atlikti savo pareigas už teismo ribų.

136. Antra, poreikiu apsaugoti vidaus svarstymus Europos Sąjungos arba nacionalinėse institucijose, ypač jų gebėjimą *prašyti suteikti teisinę konsultaciją* ir gauti sąžiningą, objektyvią ir išsamią konsultaciją, taip pat gali būti pateisinami tam tikri šalių galimybės pateikti dokumentus,

78 Žr. visų pirma Reglamento Nr. 1049/2001 6 ir 11 konstatuojamąsias dalis.

79 Plg. skundžiamos nutarties 128 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją.

kurie nebuvo ir neturėjo būti atskleisti visuomenei, apribojimai [80]. Iš tiesų patarėjai teisės klausimais gali būti nelinkę teikti išsamių rašytinių konsultacijų, jeigu žino, kad ES institucija galiausiai gali nuspręsti jomis nesivadovauti, ir kad jiems paskui, ginant tos institucijos sprendimą, gali tekti teisme pasisakyti dėl savo konsultacijos.

137. Trečia, taip pat gali būti situacijų, kai tam tikruose dokumentuose yra neskelbtinos informacijos, pvz., *neskelbtinų asmens duomenų*, kurie, juos paviešinus, galėtų pakenkti tam tikro asmens privačiam arba profesiniam gyvenimui. *Mutatis mutandis* situacija gali būti panaši ir *komercinių paslapčių* atveju. Tokiais atvejais ES teismams gali prireikti įvertinti šalies interesą pateikti (arba gauti) įrodymus, būtinus tam, kad ji galėtų tinkamai įgyvendinti savo teisę į veiksmingą teisminę teisių gynybą, atsižvelgiant į trūkumus, kuriuos galėtų sukelti tokių įrodymų atskleidimas asmens privatumui arba bet kuriems kitiems saugomiems interesams [81].

138. Visose pirmiau išvardytose situacijose atitinkamas ES teismas privalo įvertinti susijusius konkuruojančius interesus ir tik tuomet priimti sprendimą dėl dokumento priimtinumo. Tai reiškia tikėtinų pasekmių, kylančių dėl atitinkamai dokumento priimtinumo ir nepriimtinumo, įvertinimą [82]. Viena vertus, ES teismas privalo nustatyti, ar interesas (-ai), dėl kurio (-ių) prašoma atskleisti informaciją, yra realus (-ūs) ir jų apsauga yra pateisinama, ir įvertinti galimos sukeltos žalos rūšį ir dydį, jeigu būtų leista pateikti dokumentą [83]. Kita vertus, Teisingumo Teismas privalo įvertinti, ar ir kokiu mastu jo, kaip „fakto nagrinėtojo“, vaidmeniui gali būti daromas neigiamas poveikis, jeigu dokumentas nebus pateiktas: ar nagrinėjamas dokumentas gali būti svarbus arba net lemiamas siekiant nustatyti tam tikrus faktus, ar tai paprasčiausiai vienas iš kelių dokumentų, kurie šiuo tikslu gali būti naudingi [84]? Be to, ar yra koks nors kitas teisminio pobūdžio interesas, pvz., proceso ekonomija, procesinis sąžiningumas arba pagarba teisei į gynybą, kuriuo, priklausomai nuo aplinkybių, būtų galima remtis priimant tam tikrus dokumentus arba jų nepriimant [85]?

139. Vis dėlto reikia aiškiai pažymėti, kad įrodymų pateikimo teismo procese taisyklės ir Reglamente Nr. 1049/2001 nustatytos taisyklės sutampa iš dalies, kiek tai susiję su interesų, kurie gali būti derinami su informacijos atskleidimu, pobūdžiu. Priešingai, kalbant apie patį derinimą ir ypač į tikėtiną jo rezultatą, pažymėtina, kad interesai labai skiriasi. Iš tiesų visai tikėtina, kad, atsižvelgiant didelį dokumentų skaičių, tam tikrų interesų apsauga gali būti pagrįsta priežastis atsisakyti patenkinti prašymą leisti susipažinti su dokumentais, kaip apibrėžta Reglamente Nr. 1049/2001, tačiau tos pačios priežastys nebūtų pakankamos norint išimti dokumentą iš ES teismuose nagrinėjamos bylos medžiagos [86].

[80] Žr., *inter alia*, 2002 m. spalio 23 d. Nutartį *Austrija / Taryba* (C-445/00, EU:C:2002:607, 12 ir 13 punktai), 2007 m. kovo 23 d. Nutartį *Stadtgemeinde Frohnleiten ir Gemeindebetriebe Frohnleiten* (C-221/06, EU:C:2007:185, 20–22 punktus) ir 2020 m. sausio 31 d. Sprendimą *Slovėnija / Kroatija* (C-457/18, EU:C:2020:65, 70 punktas).

[81] Žr., pvz., 2015 m. rugsėjo 23 d. Sprendimą *Cerafogli / ECB* (T-114/13 P, EU:T:2015:678, 43 punktas).

[82] Šiuo klausimu apskritai žr. R. Barents *Remedies and Procedures Before the EU Courts*, 2-as leidimas, Wolters Kluwer, 2020, p. 651 ir 652.

[83] Žr., pvz., 2015 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Dalli / Komisija* (T-562/12, EU:T:2015:270, 50–53 punktai).

[84] Šiuo klausimu žr. 2014 m. vasario 13 d. Nutartį *Komisija / Taryba* (C-425/13, nepaskelbta Rink., EU:C:2014:91, 22–24 punktai); 2001 m. kovo 6 d. Sprendimą *Dunnett ir kt. / EIB* (T-192/99, EU:T:2001:7, 33 ir 34 punktai); 2014 m. liepos 11 d. Sprendimą *Esso ir kt. / Komisija* (T-540/08, EU:T:2014:630, 61 punktas) ir 2015 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Dalli / Komisija* (T-562/12, EU:T:2015:270, 51 punktas).

[85] Žr., pvz., 2014 m. liepos 11 d. Sprendimą *Esso ir kt. / Komisija* (T-540/08, EU:T:2014:630, 62 punktas); 2017 m. liepos 4 d. Sprendimą *European Dynamics Luxembourg ir kt. / Europos Sąjungos geležinkelių agentūra* (T-392/15, EU:T:2017:462, 52–56 punktai) ir 2015 m. vasario 25 d. Nutartį *BPC Lux 2 ir kt. / Komisija* (T-812/14 R, nepaskelbta Rink., EU:T:2015:119, 14 punktas).

[86] Šiuo klausimu žr. 2011 m. liepos 21 d. Sprendimą *Švedija / MyTravel ir Komisija* (C-506/08 P, EU:C:2011:496, 118 punktas). Pagal analogiją taip pat žr. generalinės advokatės J. Kokott išvadą byloje *Dragnea / Komisija* (C-351/20 P, EU:C:2021:625, 92 punktas).

140. Jeigu būtų kitaip, *de facto* sujungus abi tvarkas mažų mažiausiai atsirastų daugybė įvairių abejotinų rezultatų. Pirma, vienintelis teismas, turintis teisę visiškai kontroliuoti ES institucijas, atlikdamas tą užduotį toliau turėtų tokio pat lygmens prieigą prie informacijos kaip ir bet kuris kitas asmuo. Antra, priimti sprendimą dėl įrodymų priimtinumo ES teismuose iš esmės būtų palikta ES institucijoms, kurios pačios pasirinktų peržiūrėtinus dokumentus. Trečia, dėl to (kaip apsunkinanti pasekmė) Europos Sąjungos Teisingumo Teismas cenzūruotų šalį, kuri įprastai turi neribojamą teisę laisvai kalbėti Teisingumo Teisme, arba neleistų jai pasisakyti, taip galbūt pakenkdamas jos teisei būti išklausytai pagal Chartijos 47 straipsnį.

141. Mano nuomone, visa tai, kas išvardyta, kartu atsižvelgiant į naują socialinę tikrovę informacijos sklaidos ir galimybių su ja susipažinti srityje[87], nėra naudinga Teisingumo Teismo veikimui ir įvaizdžiui. Vis dažniau kitos ES institucijos prašo ES teismų imtis gana keisto *commedia dell'arte* vaidmens, kai Polišinelio paslaptis iš tiesų žinoma visiems, išskyrus Teisingumo Teismą, arba taip pat Teisingumo Teismui, kuriam vieninteliam neleidžiama jos atskleisti. Su visa derama pagarba ir meile *commedia dell'arte* vargu ar šis vaidmuo gali būti sveikas bet kuriam teismui.

142. Trumpai tariant, įrodymų priimtinumas teismo procese priklauso tik nuo atitinkamų kiekvienos bylos aplinkybių. ES teismai neribojami jokia griežta taisykle ir gali laisvai nuspręsti, ar dokumentas yra reikšmingas ir, nepaisant to, ar esama konkrečių aplinkybių, kuriomis būtų galima prieštarauti dokumentų pateikimui. Kaip neseniai nusprendė Teisingumo Teismas, „įrodymų vertinimas nėra abstrakčios analizės rezultatas, bet veikiau faktų ir aplinkybių analizė kiekvienu konkrečiu atveju“[88].

143. Šiuo aspektu taip pat būtina atsižvelgti į tai, kad nors Teisingumo Teismas įrodymų priimtinumo klausimą gali iškelti savo iniciatyva, paprastai dokumento pateikimui prieštaraujanti šalis privalo aiškiai, išsamiai[89] ir laiku[90] paaiškinti Teisingumo Teismui, kaip konkrečiai informacijos atskleidimu būtų pakenkta ginamam interesui. Šiuo atžvilgiu nepakanka neaiškių arba bendro pobūdžio pareiškimų[91].

c) Skirtingos pasekmės, kiek tai susiję įrodymų pateikimu ir galimybe susipažinti su dokumentais

144. Šiuo atveju svarbu atkreipti dėmesį į kitą aspektą, dėl kuriuo galimybės susipažinti su dokumentais tvarka skiriasi nuo įrodymų pateikimo ES teismuose tvarkos. Jis yra susijęs su galimomis *pasekmėmis*, kylančiomis pateikus atitinkamus dokumentus. Pagal Reglamentą Nr. 1049/2001 rezultatas gali būti dvejopas (prieiga suteikiama arba nesuteikiama), tačiau ES teismuose vykstančiame procese leidžiama taikyti kitus, daug proporcingesnius sprendimus, palyginti su visišku dokumento išėmimu iš bylos medžiagos.

145. ES institucija nebegali ilgiau kontroliuoti arba riboti dokumento, su kuriuo ji leido susipažinti pagal Reglamentą Nr. 1049/2001, platinimo. Kita vertus, ES teisinėje tvarkoje esama specifinių taisyklių, kuriomis siekiama apsaugoti dokumentų ir informacijos, kurią šalys pateikė

87 Visų pirma vis dažniau viešojoje erdvėje kažkaip pasirodo dokumentai, nepriskirtini šaliai, kuri paskui jais remiasi.

88 2019 m. birželio 12 d. Nutartis *OY / Komisija* (C-816/18 P, nepaskelbta Rink., EU:C:2019:486, 7 punktas).

89 Šiuo klausimu žr. 2000 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *Ghignone ir kt. / Taryba* (T-44/97, EU:T:2000:258, 45 punktas) ir pagal analogiją 2011 m liepos 21 d. Sprendimą *Švedija* / *MyTravel ir Komisija* (C-506/08 P, EU:C:2011:496, 115 punktas).

90 Šiuo klausimu žr. 2002 m. rugsėjo 24 d. Sprendimą *Falck ir Acciaierie di Bolzano / Komisija* (C-74/00 P ir C-75/00 P, EU:C:2002:524, 60 ir 61 punktai).

91 Žr. pagal analogiją 2011 m. liepos 21 d. Sprendimą *Švedija / MyTravel ir Komisija* (C-506/08 P, EU:C:2011:496, 116 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

vykstant teismo procesui, konfidencialumą[92]. Visų pirma *ad hoc* taisyklėmis, kuriomis reglamentuojama galimybė susipažinti su bylos medžiaga[93], užtikrinama, kad konfidenciali informacija nebūtų atgaminama dokumentuose, prie kurių prieigą turi visuomenė[94], ir leidžiama konfidencialią informaciją pašalinti iš dokumentų, įteikiamų arba perduodamų kitoms šalims[95].

146. Šiuo klausimu būtina atsižvelgti į tai, kad ES teismai turi įvairių priemonių, kurias galima naudoti siekiant patenkinti poreikį apsaugoti teismo procese pateiktų dokumentų (arba jų dalių) konfidencialumą, jų neatskleidžiant kitoms šalims, kartu išlaikant pagarbą visų šalių teisėms į gynybą. Pavyzdžiui, kai kuriose bylose ES teismai prašė šalies pateikti nekonfidencialią atitinkamų dokumentų versiją arba jų santrauką, siekiant šiuos dokumentus perduoti kitoms šalims[96]. Be to, išimtiniais atvejais ES teismai gali nuspręsti, kad su tam tikrais įrodymais gali susipažinti tik šalių advokatas[97] arba kraštutiniais atvejais galimybė susipažinti su tam tikrais dokumentais kitoms bylos šalims apskritai gali būti nesuteikta[98].

147. Todėl kiekvienas iš šių galimų sprendimų vis tiek būtų proporcingesnis ir labiau atitinkantis ne tik šalių teises pagal Chartijos 47 straipsnį, bet ir ES teismų vaidmenį, palyginti su paprasčiausiu pateiktų įrodymų atmetimu. Tai dar kartą įrodo, kad ES teismai negali tiesiog *en bloc* pasinaudoti teisės susipažinti su dokumentais taisyklėmis ir jas taikyti taip, lyg jos būtų taikomos ir pateikiant įrodymus jam. Tokiomis aplinkybėmis, kai esama rimtų priežasčių išlaikyti tam tikrus dokumentus (iš dalies arba *in toto*) konfidencialius, neatskleidžiant jų visuomenei ar net šalims, ES teismai iš tiesų gali imtis įvairių priemonių, kad užtikrintų šį konfidencialumą, kartu leistų šaliai pateikti, jų manymu, reikšmingus įrodymus.

148. Atsižvelgdamas į tai, dabar nagrinėsiu, ar šioje byloje Bendrojo Teismo pateiktas ginčijamų priedų priimtinumo vertinimas atitinka pirma išdėstytus principus.

d) Dėl teisės klaidų, susijusios su įrodymų pateikimu

149. Manau, kad apeliantės nurodytas apeliacinio skundo antrasis pagrindas iš esmės yra pagrįstas.

150. Skundžiamos nutarties 39 punkte Bendrasis Teismas (teisingai) nurodė, kad Reglamentas Nr. 1049/2001 gali turėti *informacinę reikšmę*. Tačiau vėliau jis šias taisykles situacijai taikė veikiau mechaniškai, neatsižvelgdamas į tai, kad nagrinėjama problema ir teisinis klausimas, kurį reikėjo išspręsti tame teisme, buvo tai, ar ginčijamus priedus reikėjo išimti iš bylos medžiagos, o ne tai, ar turi būti suteikta galimybė visuomenei susipažinti su šiais dokumentais.

92 Žr. *in primis* SESV 15 straipsnio 3 dalį.

93 Žr. visų pirma Bendrojo Teismo procedūros reglamento 38 straipsnį ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 22 straipsnio 2 dalį.

94 Žr. visų pirma Bendrojo Teismo procedūros reglamento 66 straipsnį. Taip pat žr. 2010 m. liepos 1 d. Sprendimą *AstraZeneca / Komisija* (T-321/05, EU:T:2010:266, 25 punktas).

95 Žr. visų pirma Bendrojo Teismo procedūros reglamento 68 straipsnio 4 dalį, 103, 104 ir 144 straipsnius ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 131 straipsnio 2–4 dalis. Taip pat žr. 2010 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Komisija / Meierhofer* (T-560/08 P, EU:T:2010:192, 72 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

96 Žr., pvz., 2011 m. gegužės 12 d. Sprendimą *Missir Mamachi di Lusignano* / *Komisija* (F-50/09, EU:F:2011:55, 156 punktas).

97 Žr. 2019 m. balandžio 10 d. Sprendimą *Jindal Saw ir Jindal Saw Italia* / Komisija (T-301/16, EU:T:2019:234, 48–51 punktai).

98 Žr. Bendrojo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnio 2 dalį ir Teisingumo Teismo procedūros reglamento 190a straipsnį. Taip pat žr. 2016 m. rugsėjo 20 d. Teisingumo Teismo sprendimą (ES) 2016/2386 dėl pagal Bendrojo Teismo procedūros reglamento 105 straipsnį šiam teismui pateiktų informacijos ar įrodymų apsaugai užtikrinti skirtų saugumo taisyklių (OL L 355, 2016, p. 5) ir 2016 m. rugsėjo 14 d. Bendrojo Teismo sprendimą (ES) 2016/2387 dėl pagal Procedūros reglamento 105 straipsnio 1 arba 2 dalį pateiktų informacijos ar įrodymų apsaugai užtikrinti skirtų saugumo taisyklių (OL L 355, 2016, p. 18).

151. Kitaip tariant, skundžiamoje nutartyje, t. y. nei skirsnyje „Dėl Tarybos iškelto atskirojo procesinio klausimo“ [99], nei skirsnyje „Dėl prašymo taikyti proceso organizavimo priemonę“ [100], nėra jokių įrodymų, kad Bendrasis Teismas atliko vertinimą, kuris iš tiesų būtų kitoks, nei tas, kurio reikalaujama pagal Reglamentą Nr. 1049/2001. Neatrodo, kad Bendrasis Teismas būtų atsižvelgęs į įvairias vertybes (arba įvertino jų pusiausvyrą), kuriomis grindžiamas įrodymų priimtinumas ES teismuose.

152. Visų pirma Bendrasis Teismas nustatė interesus, kurių apsauga būtų galima pateisinti dokumentų išėmimą iš bylos medžiagos, remdamasis Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 1, 2 ir 3 dalimis. Konkrečiai Bendrasis Teismas nurodė, kad reikia i) užtikrinti, kad ES institucijos gautų sąžiningas, objektyvias ir išsamias teisines konsultacijas [101], ii) išvengti taisyklių dėl galimybės visuomenei susipažinti su dokumentais apėjimo [102] ir iii) nepakenkti Sąjungos tarptautiniams santykiams [103]. Šiuo atžvilgiu pritariu Bendrajam Teismui, kad tais pačiais interesais iš esmės taip pat galėtų būti grindžiamas ES teismų atsisakymas priimti tam tikrus dokumentus kaip įrodymus.

153. Tačiau būdas, kuriuo Bendrasis Teismas toliau vertino klausimą, ar ir kaip šioje byloje šiems interesams gali būti pakenkta, jeigu ginčijami priedai būtų palikti bylos medžiagoje, nėra įtikinamas. Atlikdamas šį nagrinėjimą, Bendrasis Teismas neatsižvelgė į galimus teisminio pobūdžio interesus, dėl kurių jis galbūt galėjo pagrįstai atmesti Tarybos prašymą. Būtent todėl šiomis aplinkybėmis Bendrojo Teismo besąlygiškas Reglamento Nr. 1049/2001 nuostatų taikymas privertė šį teismą padaryti teisės klaidą. Šiuo klausimu toliau nurodyti aspektai yra ypač iliustratyvūs.

154. Pirma, nebuvo nagrinėjamas paties Bendrojo Teismo poreikis susipažinti su atitinkamais dokumentais, kad jis galėtų susidaryti informacija pagrįstą vaizdą apie nurodytas faktines aplinkybes [104], kaip ir apeliantės teisės į gynybą (kuri apima jos laisvę pateikti įrodymus) apribojimas, kurį lemtų galimas ginčijamų priedų išėmimas iš bylos medžiagos. Toks nenagrinėjimas dar labiau stebina atsižvelgiant į tai, kad apeliantė teigė, jog kai kurie ginčijami priedai turėjo „lemiamą reikšmę“, siekiant įrodyti jos argumentus.

155. Antra, tariama žala interesams, kuria remiasi Taryba, Bendrojo Teismo manymu, atsiranda vien dėl to, kad ginčijami priedai gali būti palikti bylos medžiagoje ir nagrinėjami Bendrajame Teisme. Bendrasis Teismas neprašė, kad Taryba išsamiai paaiškintų ar bent jau tinkamai įrodytų, kaip galėtų būti konkrečiai pakenkta ginamiems interesams ir kokio masto žala galėjo būti padaryta.

[99] Šį skirsnį sudaro kelios „pirminės pastabos“, kuriose Bendrasis Teismas siekė nustatyti taikytiną teisinį pagrindą (38–46 punktai), ir trys konkretūs poskirsniai, kuriuose jis savo ruožtu taikė tą pagrindą, siekdamas išnagrinėti su Tarybos prašymu susijusių įvairių dokumentų priimtinumą (47–56 punktai dėl pirmojo nagrinėjamo dokumento, 57–64 punktai dėl antrojo nagrinėjamo dokumento ir 65–68 punktai dėl trečiojo nagrinėjamo dokumento).

[100] Skundžiamos nutarties 125–135 punktai.

[101] Skundžiamos nutarties 40, 52 ir 55 punktai.

[102] Skundžiamos nutarties 51 punktas.

[103] Skundžiamos nutarties 41, 42 ir 135 punktai.

[104] Kai kurie glausti argumentai šiuo klausimu, pateikti skundžiamos nutarties 129 punkte, gali būti laikomi „netiesioginiais“, kiek tai susiję su neredaguotais Vokietijos dokumentais.

156. Net jeigu būtų manoma, kad paprasčiausios Bendrojo Teismo prielaidos galėjo būti laikomos pakankamomis, atsižvelgiant į poreikį išvengti atvejų, kai apeinamos taisyklės dėl galimybės susipažinti su dokumentais [105], ir užtikrinti teisines konsultacijas (*quod non*) [106], vargu ar tą patį apie tokias prielaidas būtų galima pasakyti apie Europos Sąjungos tarptautinių santykių apsaugą. Iš tiesų, atrodo, kad Bendrasis Teismas neatsižvelgia į tai, kad apeliantė jau turi ginčijamus priedus, taigi galėtų jais pasinaudoti bet kuriuose kituose teismuose, kuriuose ji norėtų tai padaryti. Bet kuriuo atveju gali kilti rizika, kad ginčijamuose prieduose gali būti atskleistas Europos Sąjungos būsimų derybų su Rusija strateginis tikslas, o dėl to būtų pakenkta ES institucijų gebėjimui sudaryti patenkinamą susitarimą, jeigu nagrinėjami dokumentai būtų atskleisti, tačiau tai iš tiesų nereiškia, kad tokia rizika atsirastų dėl to, kad šie dokumentai buvo pateikti vykstant teismo procesui.

157. Bendrojo Teismo pareiškimas, kad neredaguotų Vokietijos dokumentų turinio atskleidimas šioje byloje galėtų pakenkti Europos Sąjungos tarptautinių santykių apsaugai, taip pat negali būti laikomas teisingu [107]. Visų pirma nei skundžiamoje nutartyje, nei atsakovų ir įstojusių į bylą šalių pateiktuose dokumentuose nėra aiškaus paaiškinimo, kodėl arbitražo procedūra pagal Energetikos chartijos sutarties [108] 26 straipsnį, kurią pradėjo apeliantė (privatus investuotojas) prieš Europos Sąjungą, turėtų būti susijusi su *tarptautiniais* santykiais *stricto sensu* (t. y. Europos Sąjungos, trečiųjų valstybių, tarptautinių organizacijų arba panašių subjektų santykiai). Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad tai yra privatus ginčas.

158. Be to, vien faktas, kad ES teismai galėtų nagrinėti šiuos dokumentus, automatiškai nereiškia, kad jie tampa „legitimūs“. Taip būtų tik tuo atveju, jeigu Bendrasis Teismas *remtųsi* šiais dokumentais ir patvirtintų jų turinį.

159. Papildomai reikia pažymėti, kad dėl Reglamento Nr. 1049/2001 skaidrumo ir atvirumo nuostatų sampratos kyla tam tikrų abejonių, susijusių su tuo, kad, atsižvelgiant į šių nuostatų visumą, institucijos gali atsisakyti atskleisti dokumentą kiekvieną kartą, kai jis galėtų būti panaudotas byloje prieš Europos Sąjungą. Vienas pagrindinių šio taisyklių rinkinio tikslų yra sudaryti sąlygas visuomenei vykdyti ES institucijų veiksmų kontrolę. *A fortiori* tai turi būti taikoma įrodymų pateikimo taisyklėms, t. y. taisyklėms, kurios vargu ar gali būti vertinamos kaip palankios vienai (viešajai) šaliai, o ne kitai (privačiai) šaliai.

160. Trečia, *konkrečiai* vertindamas, ar turi būti daroma taisyklės (įrodymų priimtinumas) išimtis (ginčijamų priedų išėmimas iš bylos medžiagos), Bendrasis Teismas iš esmės taikė Reglamento Nr. 1049/2001 nuostatas ir su jomis susijusią jurisprudenciją. Argumentai, susiję su rekomendacijos išėmimu, kuriais vadovavosi Bendrasis Teismas, yra labai tinkami šiam požiūriui apibūdinti. Motyvai nurodyti tik dėl dokumento atskleidimo visuomenei, o ne dėl išėmimo iš bylos medžiagos. Kadangi nustatyta, kad atsisakymas viešai atskleisti dokumentą buvo pagrįstas, pasak Bendrojo Teismo, *nelieka nieko kito* kaip daryti išvadą, kad vykstant teismo procesui tą dokumentą taip pat reikėjo uždrausti pateikti [109]. Lygiai taip pat neredaguoti Vokietijos

105 Visų pirma žr. skundžiamos nutarties 51 punktą.

106 Visų pirma žr. skundžiamos nutarties 52 punktą.

107 Skundžiamos nutarties 135 punktas.

108 Arbitražo byla pradėta 2019 m. rugsėjo 26 d. pagal Energetikos chartijos sutarties 26 straipsnio 4 dalies b punktą ir 1976 m. Jungtinių Tautų Arbitražo komisijos dėl tarptautinės prekybos teisės (UNCITRAL) 3 straipsnį.

109 Skundžiamos nutarties 57–63 punktai. Šiuo klausimu visų pirma 63 punkte Bendrasis Teismas, užbaigdamas analizę, nurodė, kad „Taryba pagrįstai mano, kad dėl šio dokumento *atskleidimo* konkrečiai ir realiai nukentėtų viešojo intereso, susijusio su tarptautiniais santykiais <...> apsauga, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 1 dalį, o tai *savaime* pateisina minėto dokumento išėmimą iš bylos medžiagos, ir nereikia <...> palyginti šio visuomenės intereso apsaugos su viršesniu viešuoju interesu <...>“. Išskirta mano.

dokumentai iš bylos medžiagos buvo išimti remiantis vien tariamu žalingu poveikiu, kurį šių dokumentų atskleidimas byloje galėjo turėti Europos Sąjungos tarptautinių santykių apsaugai, „kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 1049/2001 4 straipsnio 1 dalį“ [110]. Kaip paaiškinta šios išvados 139 punkte, tai negali būti teisinga.

161. Ketvirta, tuo pačiu problematišku požiūriu buvo vadovaujamasi tik vienu atveju, kai, padarius išvadą, kad ginčijamų priedų pateikimas iš tiesų galėjo pakenkti Tarybos nurodytiems viešiesiems interesams, Bendrasis Teismas siekė įvertinti, ar buvo priežasčių, dėl kurių vis tiek būtų pateisinama *dokumentus palikti bylos medžiagoje*. Skundžiamos nutarties 54 punkte Bendrasis Teismas iš esmės reikalavo iš apeliantės pateikti įrodymus, susijusius su tuo, kad esama „viršesnio viešojo intereso“ palikti pirmąjį nagrinėjamą dokumentą bylos medžiagoje. Jeigu tokio viršesnio viešojo intereso nebūtų, Bendrasis Teismas priėjo prie išvados, kad apeliantės teisė pateikti įrodymus nebuvo verta apsaugos, nes apeliantė siekė apginti tik savo privatų interesą.

162. Vis dėlto, kadangi reikalavimas įrodyti „viršesnį viešąjį interesą“ yra pagrįstas vertinimu, susijusiu su tuo, ar institucija privalo viešai atskleisti dokumentą, jis netenka jokios prasmės vykstant teismo procesui. Ieškovas, kuris yra privatus asmuo, pradėdamas teismo procesą, iš esmės siekia apginti savo privatų interesą [111]. Vargu ar tai būtų suderinama su lygybės prieš įstatymą principu, jeigu ieškovai, pradedantys bylas dėl „kilnių“ priežasčių [112], turėtų daugiau procesinių teisių ir garantijų, palyginti su ieškovais, kurie bylas pradeda siekdami ginti savo privačius interesus.

163. Bet kuriuo atveju, net jeigu būtų vadovaujamasi problematiška Bendrojo Teismo argumentacija, nebūtų sudėtinga nustatyti kai kuriuos svarbius viešuosius interesus, kuriuos galėtų geriau apginti teismas, turintis galimybę išnagrinėti visus svarbius dokumentus. Pavyzdžiui, geriau informuoti teismai veiksmingiau užtikrina gerą teisingumo vykdymą (nes tikimybė, kad jie padarys tam tikras teismines klaidas, yra mažesnė) ir sustiprina teisinės valstybės principą (pašalindami iš ES teisinės tvarkos galimus neteisėtus aktus). Man atrodo, kad šie interesai yra būdingi visiems teismo procesams, o ne tik tiems, kuriuos pradėjo „gerieji samariečiai“ [113].

164. Galiausiai šiuo klausimu Bendrasis Teismas taip pat neatsižvelgė į tai, kad bent kai kurie iš ginčijamų priedų (neredaguoti Vokietijos dokumentai) yra susiję su teisėkūros procedūra, per kurią, kaip matyti iš jurisprudencijos, reikia užtikrinti didesnį skaidrumą, taigi, ir platesnę prieigą [114]. Skundžiamos nutarties 131 punkte Bendrasis Teismas pripažino šią aplinkybę, tačiau vėliau neįvertino, ar nagrinėjamu atveju tai galėjo turėti kokios nors įtakos.

110 Skundžiamos nutarties 135 punktas.

111 Šiomis aplinkybėmis vargu ar reikia priminti, kad vienas iš ieškovų, kurie yra privatūs asmenys, procesiniam veiksnumui taikomų reikalavimų yra būtent intereso pradėti bylą buvimas.

112 Net nenagrinėjant klausimo, kas (ir kaip) turėtų nustatyti „kilnią“ priežastį, dėl kurios verta suteikti specialias teises, ir kas yra paprasčiausiai įprastas individualus egoizmas.

113 Papildomai galima pridurti, kad jurisprudencija, kuria Bendrasis Teismas rėmėsi šiomis aplinkybėmis, buvo susijusi su įvairių rūšių ieškiniais ir (iš dalies) įvairių rūšių dokumentais. Skundžiamos nutarties 54 punkto pabaigoje nurodyti du sprendimai buvo priimti nagrinėjant ginčus tarp *privilegijuotųjų ieškovų*, kurių padėtis pagal Sutarčių ir Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto normas iš esmės skiriasi nuo ieškovų, kurie yra privatūs asmenys (kaip antai apeliantė šioje byloje).

114 Žr. visų pirma Reglamento Nr. 1049/2001 6 konstatuojamąją dalį. Taip pat žr. 2008 m. liepos 1 d. Sprendimą *Švedija ir Turco / Taryba* (C-39/05 P ir C-52/05 P, EU:C:2008:374, 45–47 punktai) ir 2018 m. rugsėjo 4 d. Sprendimą *ClientEarth / Komisija* (C-57/16 P, EU:C:2018:660, 84–95 punktai).

165. Penkta, tas pats klaidingas Bendrojo Teismo požiūris atsispindi ir tose dalyse, kuriose jis vertino šalių *įrodymus*, pateiktus siekiant pagrįsti jų argumentus dėl priimtinumo. Skundžiamos nutarties 53 punkte Bendrasis Teismas sutiko su tuo, kad viena šalis, t. y. Taryba, savo argumentus grindė būtinybe išimti dokumentą iš bylos medžiagos, pateikdama *savo pačios sprendimą neleisti su juo susipažinti*.

166. Nesakau, kad šiomis aplinkybėmis Tarybos sprendimas neturi reikšmės. Vis dėlto jis tikrai negali būti *lemiamas*, kaip, atrodo, nusprendė Bendrasis Teismas. Tame sprendime tik atsispindi jo rengėjo, t. y. tos pačios šalies, kuri jį pateikė Bendrajam Teismui kaip įrodymą, pozicija susijusiu, tačiau, kaip minėta, netapačiu klausimu: dokumento neprieinamumas pagal Reglamentą Nr. 1049/2001. Vėlgi, kaip minėta šios išvados 139 punkte, net ir teisėtas sprendimas dėl informacijos neatskleidimo pagal Reglamentą Nr. 1049/2001 automatiškai nereiškia, kad atitinkamas dokumentas yra nepriimtinas kaip įrodymas ES teismuose.

167. Be to, atsižvelgiant į visus praktinius aspektus, jei būtų pritarta Bendrojo Teismo požiūriui, tai reikštų leidimą institucijai, kuri yra atsakovė, savarankiškai atrinkti priimtinus įrodymus [115]. Iš tiesų neatskleisdama dokumento pagal Reglamentą Nr. 1049/2001 institucija gali pasirinkti įrodymus, kuriais galėtų pasinaudoti kiekviena šalis, norinti ginčyti jos aktą ES teismuose. Tai kelia problemų, atsižvelgiant į procesinio lygiateisiškumo ir veiksmingos teisminės kontrolės principus.

168. Be to, neginčijama, kad apskritai institucijų vidaus dokumentai, kuriuose pateikta teisinė nuomonė, gali būti pateikiami tik tuo atveju, jei leidimą juos pateikti davė atitinkama institucija arba tai įpareigojo padaryti atitinkamas ES teismas [116]. Vis dėlto neginčijama ir tai, kad pagal suformuotą jurisprudenciją net konfidencialūs arba ES institucijų vidaus dokumentai tam tikrais atvejais gali būti teisėtai įtraukiami į bylos medžiagą, nepaisant atitinkamos institucijos prieštaravimo [117]. Iš tiesų gali būti situacijų, kai konkretaus ES akto neteisėtumas gali būti įrodytas remiantis vidaus arba konfidencialiais dokumentais [118]. Bendrasis Teismas paprasčiausiai „ignoravo“ šią jurisprudenciją ir susijusius apeliantės argumentus.

169. Klaida, susijusi su reikalavimu, kad šalys pagrįstų savo argumentus, yra dar svarbesnė atsižvelgiant į neredaguotų Vokietijos dokumentų vertinimą: dokumentai, kurių rengėjas yra ne ES institucijos, bet (tikėtina) Vokietijos vyriausybė. Bendrasis Teismas patenkino Tarybos prašymą ir įpareigojo išimti šiuos dokumentus iš bylos medžiagos remiantis tik dviem prielaidomis. Pirma, Bendrasis Teismas preziumavo, kad dokumentai buvo konfidencialūs net ir neprašydamas Vokietijos vyriausybės patvirtinimo šiuo klausimu [119]. Antra, Bendrasis Teismas preziumavo, kad apeliantė šiuos dokumentus gavo neteisėtai paprasčiausiai dėl to, kad nepateikė įrodymų, patvirtinančių, kad jie buvo gauti teisėtai, nepaisant to, kad ta šalis paneigė bet kokį pažeidimą [120]. Vis dėlto, laikantis bendrųjų įrodinėjimo pareigos principų, savo teiginius turėjo įrodyti būtent Taryba.

115 Žr. šios išvados 140 punktą.

116 Žr., *inter alia*, 2002 m. spalio 23 d. Nutartį *Austrija / Taryba* (C-445/00, EU:C:2002:607, 12 punktas) ir 2019 m. gegužės 14 d. Nutartį *Vengrija / Parlamentas* (C-650/18, nepaskelbta Rink., EU:C:2019:438, 8 punktas).

117 Šiuo klausimu žr. 2018 m. lapkričio 8 d. Sprendimą *QB / ECB* (T-827/16, ECLI:EU:T:2018:756, 65 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. 1985 m. spalio 3 d. Sprendimą *Komisija / Tordeur* (C-232/84, EU:C:1985:392) ir 1986 m. spalio 15 d. Nutartį *LAISA / Taryba* (31/86, nepaskelbta Rink.).

118 Taip gali būti tuo atveju, kai ieškiniai pareiškiami dėl piktnaudžiavimo įgaliojimais, arba pranešėjams nutekinus informaciją, arba kai ieškiniai gali būti susiję su institucijų kai kurių darbuotojų tam tikra baudžiamąja atsakomybe.

119 Kaip minėta šios išvados 116 punkte, jis galėjo tai padaryti.

120 Skundžiamos nutarties 131–135 punktai.

170. Darytina išvada, kad apeliantės nurodytas apeliacinio skundo antrasis pagrindas taip pat yra pagrįstas. Bendrasis Teismas padarė teisės klaidą, kai vertindamas ginčijamų priedų priimtinumą taikė klaidingus analizės pagrindus.

171. Bendrasis Teismas iš esmės taikė Reglamente Nr. 1049/2001 nustatytas taisykles ir logiką, kuria jis pagrįstas, kad įvertintų ginčijamų priedų priimtinumą. Bendrasis Teismas, kai tiko, rėmėsi ne tik šiomis taisyklėmis; jis apeliantės pateiktus ginčijamus priedus paprasčiausiai vertino taip, *tarsi jie* būtų susiję su prašymu leisti susipažinti su dokumentais pagal Reglamentą Nr. 1049/2001. Atrodytų, kad nebuvo atsižvelgta į akivaizdžius dviejų teisinių pagrindų skirtumus. Taip pat nebuvo atsižvelgta į bet kokį teisminio pobūdžio interesą, kuriuo remiantis būtų galima teigti, kad šie dokumentai turėjo būti palikti bylos medžiagoje. Tai darydamas (arba, tiksliau tariant, to nedarydamas) Bendrasis Teismas suklydo, kai aiškio ir taikė pirma nurodytus įrodymų pateikimo principus, nepaisydamas suformuotos jurisprudencijos.

172. Atitinkamai turi būti panaikinta ta skundžiamos nutarties dalis, kurioje Bendrasis Teismas įpareigojo išimti ginčijamus priedus iš bylos medžiagos ir nusprendė, kad nebuvo poreikio atsižvelgti į pastabų dalis, kuriose buvo pateiktos šių dokumentų ištraukos (rezoliucinės dalies 1 ir 3 punktai).

e) Ginčijami priedai šioje byloje nėra svarbūs

173. Kaip minėta šios išvados 25 punkte, apeliantė ginčijamus priedus pateikė po to, kai teisėjas pranešėjas ir generalinis advokatas pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 62 straipsnio 1 dalį paskyrė proceso organizavimo priemonę.

174. Išnagrinėjęs šiuos dokumentus, nemanau, kad jie yra svarbūs šioje apeliacinėje byloje.

175. Atsižvelgiant į apeliantės argumentus, pateiktus pirmosios instancijos teisme ir apeliaciniame skunde, atrodo, kad ji šiais dokumentais iš esmės siekė dviejų tikslų. Pirma, apeliantė siekė „sustiprinti“ tam tikrus šioje byloje pateiktus argumentus, nurodydama poziciją, kurios šiuo klausimu laikėsi kai kurios ES institucijos arba valstybių narių vyriausybės. Antra, apeliantė siekė pagrįsti savo teiginį, kad ginčijama priemonė iš esmės buvo skirta jos vamzdynui.

176. Vis dėlto manęs neįtikina tai, kad ginčijami priedai iš tiesų kuriuo nors požiūriu yra naudingi Teisingumo Teismui.

177. Pirma, mano manymu, faktinės aplinkybės Teisingumo Teismui yra gana aiškios ir bet kuriuo atveju jų negalima peržiūrėti iš naujo nagrinėjant apeliacinį skundą. Dėl galimų teisinių argumentų, nurodytų šiuose prieduose, pažymėtina, kad *iura novit curia*. Todėl būtent Teisingumo Teismas turi aiškinti teisę. Vargu ar reikia atkreipti dėmesį į tai, kad apeliantės pateikti teisiniai argumentai, net jeigu jie galbūt buvo paimti iš skirtingų dokumentų [121], netampa labiau patikimi Teisingumo Teisme vien todėl, kad jiems taip pat pritarė arba juos anksčiau paskelbė ES institucija arba valstybė narė. Klausimas veikiau yra susijęs su tuo, ar šie argumentai iš esmės yra įtikinami [122].

[121] Tai išliks praktiškai įmanoma. Net jeigu Teisingumo Teismas išimtiniais atvejais iš tiesų išims tam tikrą dokumentą iš bylos medžiagos, jo vaidmuo nėra cenzūruoti ir tikrinti šalies pateiktų dokumentų turinį ir taip du kartus patikrinti, ar šalies pateiktas teisinis argumentas jau galėjo būti nurodytas kitame dokumente.

[122] Todėl iš pradžių būtina atskirti nuorodą į išorės galią („tai yra teisinga, nes taip nurodė ES institucija ir būtent tame dokumente ji tai nurodė“) nuo savarankiško argumento dėl esmės, kuris, metaforiškai kalbant, turi tvirtą pagrindą po kojomis ir neprivalo būti grindžiamas išorės galia.

178. Antra, dėl apeliantės ketinimo pagrįsti savo argumentus, kad ginčijama priemonė yra „konkrečiai susijusi“ su ja, manau, kad Teisingumo Teismas šiuo klausimu turi pakankamai informacijos ir įrodymų bylos medžiagoje. Kaip paaiškinsiu kitame skyriuje, iš tiesų manau, kad ginčijama priemonė yra tiesiogiai ir konkrečiai susijusi su apeliante ir kad šiai išvadai padaryti reikalingą informaciją iš tikrųjų galima rasti bylos medžiagoje arba viešojoje erdvėje.

179. Dėl šių priežasčių manau, kad Teisingumo Teismui nebūtina nagrinėti, ar, pritaikius teisingą teisinį pagrindą, ginčijami priedai turėtų būti laikomi priimtinais. Šiame apeliaciniame skunde jie neturi reikšmės.

180. Tačiau, kaip paaiškinta ankstesniuose šios išvados punktuose, prieidamas prie išvados dėl ginčijamų priedų nepriimtinumo, Bendrasis Teismas taikė neteisingą teisinį kriterijų. Be to, jeigu Teisingumo Teismas pritartų šioje mano išvadoje atliktai analizei, Bendrasis Teismas būtų įpareigotas dar kartą nagrinėti bylą.

181. Tokiomis aplinkybėmis, mano manymu, taip pat tikslinga pasiūlyti Teisingumo Teismui panaikinti skundžiamos nutarties rezoliucinės dalies 1 ir 3 punktus. Taip Bendrajam Teismui būtų leista prireikus atlikti naują konkrečiai su byla susijusį vertinimą dėl šių priedų, kaip įrodymų, priimtinumo, atsižvelgiant į aplinkybes, kuriomis šiame teisme buvo remiamasi, šį kartą naudojant teisingą kriterijų.

VI. Vertinimo pasekmės: kaip ši byla turėtų būti užbaigta

182. Apeliacinio skundo pirmasis ir antrasis pagrindai yra pagrįsti. Todėl skundžiamos nutarties rezoliucinės dalies 1, 3 ir 4 punktus reikėtų panaikinti. Kadangi kitos skundžiamos nutarties dalys yra papildomos, mano manymu, turėtų būti panaikinta visa skundžiama nutartis.

183. Pagal Europos Sąjungos Teisingumo Teismo statuto 61 straipsnio pirmą pastraipą Teisingumo Teismas, panaikinęs Bendrojo Teismo sprendimą, gali grąžinti bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą, arba, jei toje bylos stadijoje tai galima padaryti, priimti galutinį sprendimą.

184. Šioje byloje laikausi nuomonės, kad dabartinėje bylos stadijoje Teisingumo Teismas gali priimti galutinį sprendimą dėl apeliantės teisės pareikšti ieškinį (A skyrius). Tačiau Teisingumo Teismas negali priimti sprendimo dėl ieškinio pagrįstumo (B skyrius).

A. Konkreti sąsaja

185. Kadangi padariau išvadą, kad apeliantė buvo tiesiogiai susijusi, siekiant priimti galutinį sprendimą dėl apeliantės teisės pareikšti ieškinį dėl ginčijamos priemonės, būtina nustatyti, ar ta priemonė su apeliante susijusi ir *konkrečiai*. Nors Bendrasis Teismas nenagrinėjo šio klausimo, manau, kad klausimas yra teisinis ir, be kita ko, gana aiškus, todėl Teisingumo Teismas gali pats atlikti tokį vertinimą.

186. Pagal suformuotą jurisprudenciją kiti subjektai nei tie, kuriems aktas skirtas, gali teigti, kad jis yra konkrečiai su jais susijęs, kaip tai suprantama pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą, tik jeigu šis aktas juos paveikia dėl tam tikrų jiems būdingų savybių arba dėl tam tikros faktinės situacijos, kuri juos išskiria iš kitų asmenų ir todėl individualizuoja taip pat, kaip ir asmenį,

kuriam toks aktas skirtas [123].

187. Priemonės iš esmės nelaikomos konkrečiai susijusiomis su ieškovais, jeigu jos taikomos objektyviai apibrėžtoms situacijoms ir sukelia teisinius padarinius bendrai ir abstrakčiai asmenų grupei [124]. Be to, vien galimybė daugiau ar mažiau tiksliai nustatyti teisės subjektų, kuriems taikoma priemonė, skaičių ar net tapatybę nereiškia, kad tam tikra priemonė turi būti laikoma konkrečiai susijusia su šiais subjektais, nes ši priemonė taikoma atsižvelgiant į nagrinėjamame akte apibrėžtą objektyvią teisinę ar faktinę situaciją [125].

188. Vis dėlto Teisingumo Teismas taip pat patikslino, jog tai, kad ginčijama priemonė dėl savo pobūdžio ir taikymo srities yra visuotinai taikoma arba priimta taikant teisėkūros procedūrą, nes taikoma visiems suinteresuotiesiems ūkio subjektams, nepaneigia to, kad ji gali būti konkrečiai susijusi su kai kuriais iš jų [126].

189. Taip yra tuo atveju, kai ieškovas gali patvirtinti „situacijos, dėl kurios, atsižvelgiant į ginčijamą nuostatą, jis skiriasi nuo visų kitų [ūkio subjektų], egzistavimą“ [127]. Vis dėlto, tai nereiškia, kad ieškovas turi būti vienintelis asmuo, kuriam įtakos turi ginčijama priemonė, kad jį būtų galima laikyti konkrečiai susijusiu. Iš tiesų Teisingumo Teismas nusprendė, kad jeigu priemonė „paveikia grupę asmenų, kurie buvo *nustatyti arba kuriuos buvo galima nustatyti* priimant šį aktą dėl šios grupės nariams būdingų kriterijų, šis aktas gali būti konkrečiai susijęs su šiais asmenimis tiek, kiek jie sudaro *apibrėžtą* [ūkio subjektų] *grupę*“ [128]. Kitaip tariant, Teisingumo Teismas ne kartą pritarė konkrečiai sąsajai tais atvejais, kai ES institucijos, priimdamos ginčijamą priemonę, galėjo žinoti, kurioms įmonėms, kurių skaičius ir tapatybė yra aiškiai matomi, priemonė darys konkretų poveikį [129].

190. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas ypatingą svarbą suteikė aplinkybei, kad asmenų grupę, kuriai priklauso ieškovas, sudaro *konkretus skaičius* asmenų, kurių rato *negalima išplėsti priėmus ginčijamą priemonę* [130]. Nustatyta, kad būtent taip yra, kai ginčijama priemone buvo pakeistos ieškovo teisės, įgytos iki priemonės patvirtinimo [131]. Be to, Teisingumo Teismas nustatė, kad konkreti sąsaja yra tuo atveju, kai ginčijamas aktas turėjo poveikį „konkrečiam skaičiui [ūkio subjektų], kurie buvo nustatyti dėl konkrečių veiksmų“, kurių jie ėmėsi arba turėjo imtis [132].

191. Tačiau kitos aplinkybės taip pat galėtų būti svarbios kalbant apie *Plaumann* taisyklę. Šis kriterijus yra griežtas, tačiau, bent jau iš pirmo žvilgsnio, taip pat santykinai atviras ir lankstus. Pavyzdžiui, siekdamas nustatyti, ar ginčijama priemonė buvo pakankamai konkrečiai susijusi su

123 Žr., *inter alia*, 1963 m. liepos 15 d. Sprendimą *Plaumann / Komisija* (25/62, EU:C:1963:17, p. 107) ir neseniai priimtą 2015 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Mory ir kt. / Komisija* (C-33/14 P, EU:C:2015:609, 93 punktas).

124 Šiuo klausimu žr. 2018 m. lapkričio 6 d. Sprendimą *Scuola Elementare Maria Montessori / Komisija, Komisija / Scuola Elementare Maria Montessori ir Komisija / Ferracci* (C 622/16 P–C-624/16 P, EU:C:2018:873, 31 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

125 Be kita ko, žr. 2013 m. gruodžio 19 d. Sprendimą *Telefónica / Komisija* (C-274/12 P, EU:C:2013:852, 47 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

126 Žr. 2009 m. rugsėjo 17 d. Sprendimą *Komisija / Koninklijke Friesland Campina* (C-519/07 P, EU:C:2009:556, 51 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Taip pat žr. 1994 m. gegužės 18 d. Sprendimą *Codorniu / Taryba* (C-309/89, EU:C:1994:197, 19 punktas).

127 Žr. 1994 m. gegužės 18 d. Sprendimą *Codorniu / Taryba* (C-309/89, EU:C:1994:197, 22 punktas).

128 Šiuo klausimu žr. 1985 m. sausio 17 d. Sprendimą *Piraiki-Patraiki ir kt. / Komisija* (11/82, EU:C:1985:18, 31 punktas); 2006 m. birželio 22 d. Sprendimą *Belgija ir Forum 187 / Komisija* (C-182/03 ir C-217/03, EU:C:2006:416, 60 punktas) ir 2014 m. vasario 27 d. Sprendimą *Stichting Woonpunt ir kt. / Komisija* (C-132/12 P, EU:C:2014:100, 59 ir 60 punktai).

129 Generalinio advokato P. VerLoren van Themaat išvada byloje *Piraiki-Patraiki ir kt. / Komisija* (11/82, EU:C:1982:356, p. 218).

130 Generalinio advokato C. O. Lenz išvada byloje *Codorniu / Taryba* (C-309/89, EU:C:1992:406, 38 punktas). Išskirta mano.

131 Žr. 2008 m. kovo 13 d. Sprendimą *Komisija / Infront WM* (C-125/06 P, EU:C:2008:159, 72 punktas) ir 2014 m. vasario 27 d. Sprendimą *Stichting Woonpunt ir kt. / Komisija* (C-132/12 P, EU:C:2014:100, 59 punktas).

132 Žr. 1975 m. lapkričio 18 d. Sprendimą *CAM / EEB* (100/74, EU:C:1975:152, 18 punktas). Be to, žr. 1971 m. gegužės 13 d. Sprendimą *International Fruit Company ir kt. / Komisija* (41/70–44/70, EU:C:1971:53, 17 ir 18 punktai).

ieškovais, Teisingumo Teismas atsižvelgė į pavienius arba kelis iš šių aspektų, t. y. ar i) ieškovai dalyvavo procedūroje, kuriai pasibaigus buvo priimta priemonė[133], ii) jų padėčiai rinkoje buvo *daromas esminis poveikis tiksline* priemone[134] ir (arba) iii) ginčijamą priemonę priėmęs subjektas turėjo atsižvelgti į konkrečią ieškovų padėtį[135].

192. Atsižvelgiant į šias aplinkybes, kyla klausimas, ar apeliantė įrodė, kad ginčijama priemonė yra konkrečiai su ja susijusi?

193. Manau, kad ji tai padarė.

194. Pirma, apeliantė priklausė *uždarai* grupei asmenų, kuriuos buvo galima *identifikuoti* priimant ginčijamą priemonę. Iš tiesų teoriškai Dujų direktyvos taikymo srities išplėtimas tiesioginį poveikį turėjo turėti tik dviem vamzdynams: *Nord Stream 2* ir Transadrijos dujotiekiams. Vis dėlto, kadangi pastarojo dujotiekio atveju taikymo sritis jau buvo išplėsta, veikiau reikėtų kalbėti apie apeliantę kaip *vienintelę* šiai asmenų, su kuriais susijusi ginčijama priemonė, grupei (visiškai teorinei) priklausančią bendrovę[136].

195. Antra, atsižvelgiant į apeliantės faktinę padėtį, ji dėl įvairių aspektų buvo *išskirtinėje padėtyje* pagal ginčijamą priemonę. Tuo metu, kai priemonė buvo priimta ir įsigaliojo, apeliantės dujotiekis jau buvo pradėtas tiesti ir tiesimo darbai buvo įpusėję. Tiesa, tas dujotiekis negalėjo būti užbaigtas iki Dujų direktyvos 49a straipsnyje nustatyto galutinio termino. Todėl nauja tvarka apeliantei turėjo būti pradėta taikyti nedelsiant ir ji atsidūrė aklavietėje: nebuvo taikomos nei Dujų direktyvoje numatytos nukrypti leidžianti nuostata, nei išimtis.

196. Sunku paneigti, kad *tik* apeliantė buvo tokioje padėtyje priimant priemonę. Ateityje jokia kita bendrovė neatsidurs tokioje padėtyje. Bet kuriam kitam dujotiekiui, nesvarbu, ar jis nutiestas anksčiau, ar bus tiesiamas ateityje, iš esmės galėtų būti taikoma nukrypti leidžianti nuostata arba išimtis.

197. Trečia, Sąjungos institucijos ne tik *žinojo*, kad pagal ginčijamą priemonę apeliantei bus taikoma naujai nustatyta teisinė tvarka, bet ir veikė *ketindamos* jai taikyti šią naują tvarką[137]. Be to, reikia pažymėti, kad apeliantė pirmosios instancijos teisme pateikė keletą dokumentų, išskyrus Bendrojo Teismo nepriimtus dokumentus, kuriuose nurodyta, kad ES dujų taisyklių išplėtimas apeliantės veiklai iš tiesų buvo viena iš *pagrindinių*, jei ne pagrindinė, priežasčių, dėl kurių ES institucijos priėmė ginčijamą priemonę[138].

133 Žr. 1986 m. sausio 28 d. Sprendimą *Cofaz ir kt. / Komisija* (169/84, EU:C:1986:42, 24 ir 25 punktai).

134 Šiuo klausimu žr. 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimą *British Aggregates / Komisija* (C-487/06 P, EU:C:2008:757, 50–57 punktai). Taip pat žr. 2006 m. gruodžio 12 d. Sprendimą *Asociación de Estaciones de Servicio de Madrid ir Federación Catalana de Estaciones de Servicio / Komisija* (T-95/03, EU:T:2006:385, 52–55 punktai).

135 Šiuo klausimu žr. 2003 m. balandžio 10 d. Sprendimą *Komisija / Nederlandse Antillen* (C-142/00 P, EU:C:2003:217, 71–76 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija) ir 2005 m. vasario 3 d. Sprendimą *Comafrica ir Dole Fresh Fruit Europe / Komisija* (T-139/01, EU:T:2005:32, 110 punktas). Taip pat žr. 1990 m. lapkričio 6 d. Sprendimą *Weddel / Komisija* (C-354/87, EU:C:1990:371, 20–22 punktai) ir 1993 m. birželio 15 d. Sprendimą *Abertal ir kt. / Komisija* (C-213/91, EU:C:1993:238, 23 punktas).

136 Kaip pripažino, pvz., pati Komisija, kai pateikė pasiūlymą dėl ginčijamos priemonės: žr. 2017 m. lapkričio 8 d. Europos Komisijos informacijos suvestinę „Klausimai ir atsakymai dėl Komisijos pasiūlymo iš dalies pakeisti Dujų direktyvą (2009/73/EB)“, MEMO/17/4422 (atsakymas į klausimą Nr. 10).

137 Žr., be kita ko, kitus laisvai prieinamus dokumentus: i) Europos Komisijos informacijos suvestinę „Klausimai ir atsakymai dėl Komisijos pasiūlymo iš dalies pakeisti Dujų direktyvą (2009/73/EB)“, MEMO/17/4422, 2017 m. lapkričio 8 d. (atsakymas į klausimus Nr. 8–11), ii) Europos Parlamento klausimus ir Arias Cañete Europos Komisijos vardu pateiktus atsakymus (E-004084/2018(ASW)), 2018 m. rugsėjo 24 d., ir iii) Europos Parlamento Mokslinių tyrimų tarnybos informacinį pranešimą apie rengiamus ES teisės aktus – „Bendrosios taisyklės, taikomos dujotiekiams, naudojamiems ES vidaus rinkoje“, 2019 m. gegužės 27 d., p. 2.

138 Žr. visų pirma atsakymą, kurį pateikė už energetiką atsakingas Komisijos narys A. Cañete ir Parlamento informacinį pranešimą, nurodytą ankstesnėje išnašoje. Taip pat žr. 43 išnašoje nurodytą *Bundesnetzagentur* sprendimą.

198. Apibendrindamas norėčiau pridurti, kad visa ši informacija yra visuotinai žinoma. Paviršutiniškai peržiūrėjus spaudos ir akademinius straipsnius, susijusius su ginčijamos priemonės priėmimu, atrodytų, kad apeliantės argumentas šiuo klausimu yra pagrįstas. Šiuo klausimu vargu ar reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Teisingumo Teismas, siekdamas nustatyti atitinkamus faktus, taip pat gali remtis visuotinai žinoma informacija [139]. Temidė dažnai vaizduojama užrištomis akimis. Vis dėlto, kiek pamenu, ši alegorija neturi būti aiškinama kaip reiškianti, kad Temidė negali matyti to, kas yra visiškai akivaizdu visiems kitiems.

199. Ketvirta, atsižvelgiant į tai, kad projekto statybos darbai yra įpusėję ir į ginčijamos priemonės priėmimo momentu apeliantės jau atliktas investicijas, akivaizdu, kad ginčijamos priemonės priėmimas turi poveikį, dėl kurio apeliantei reikia atlikti esminius savo įmonės ir finansinės struktūros, taip pat verslo modelio pakeitimus, ir visa tai reikia padaryti per gana trumpą laiką, nes ginčijama priemonė turi būti perkelta į nacionalinę teisę maždaug per 10 mėnesių nuo jos priėmimo [140]. Todėl gana aišku, kad ginčijama priemone ne tik galima, bet ir buvo ketinama *daryti reikšmingą* poveikį apeliantės padėčiai rinkoje. Apeliantė taip pat teigė, o to atsakovai ar į bylą įstojusios šalys neginčijo, kad dėl ginčijamos priemonės reikės padaryti įvairius jos anksčiau sudarytų sutarčių pakeitimus, o tai turi įtakos jau nusistovėjusiai teisinei padėčiai [141].

200. Remiantis išdėstytais argumentais, sunku numatyti situaciją, kurioje, nepaisant to, kad ginčijama priemonė yra bendro pobūdžio, būtų galima nustatyti aiškesnį ir konkretesnį ryšį tarp apeliantės padėties ir ginčijamos priemonės. Dėl kai kurių apeliantei būdingų ypatybių ir konkrečių aplinkybių, susijusių su ginčijamos priemonės priėmimu, apeliantės padėtis, atsižvelgiant į priemonę, gali būti pripažinta išskirtine, palyginti su bet kurios kitos įmonės, kuriai pagal ginčijamą priemonę yra arba bus taikomos Dujų direktyvos taisyklės, padėtimi.

201. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, darau išvadą, kad ginčijama priemonė yra tiesiogiai ir konkrečiai susijusi su apeliante, taigi ši turi teisę ją ginčyti pagal SESV 263 straipsnio ketvirtą pastraipą.

B. Dėl ieškinio pagrįstumo

202. Bendrajame Teisme pareikštame ieškinyje apeliantė nurodė šešis pagrindus dėl ginčijamos priemonės.

203. Siekiant įvertinti šiuos ieškinio pagrindus, reikėtų atlikti išsamų teisinį ir faktinį visų byloje dalyvaujančių šalių pateiktų argumentų vertinimą, atsižvelgiant į jų pateiktus įrodymus.

204. Kadangi skundžiamoje nutartyje nėra tokio vertinimo, šioje stadijoje Teisingumo Teismas negali priimti galutinio sprendimo šioje byloje.

205. Todėl bylą reikia grąžinti Bendrajam Teismui ir atidėti bylinėjimosi išlaidų klausimo nagrinėjimą.

[139] Žr., pvz., 2018 m. vasario 28 d. Sprendimą *Komisija / Xinyi PV Products (Anhui) Holdings* (C-301/16 P, EU:C:2018:132, 78 punktas) ir 2014 m. kovo 20 d. Sprendimą *Komisija / Lietuva* (C-61/12, EU:C:2014:172, 62 punktas).

[140] Žr. ginčijamos priemonės 2 straipsnį. Įdomu tai, kad valstybėms narėms buvo suteiktas maždaug dvigubai ilgesnis laikotarpis Dujų direktyvai į nacionalinę teisę perkelti (žr. direktyvos 54 straipsnį) ir dar ilgesnis atskyrimo nuostatai taikyti (žr. direktyvos 9 straipsnį).

[141] Taip pat žr. šios išvados 96 punktą.

VII. Išvada

206. Teisingumo Teismui siūlau:

– panaikinti 2020 m. gegužės 20 d. Nutartį *Nord Stream 2 / Parlamentas ir Taryba* (T-526/19, EU:T:2020:210),

– pripažinti *Nord Stream 2 AG* ieškinį dėl panaikinimo priimtinu,

– grąžinti bylą Bendrajam Teismui, kad šis priimtų sprendimą dėl esmės, ir

– atidėti bylinėjimosi išlaidų klausimo nagrinėjimą.